

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

INNEHÅLL:

- Allan Berg*, † Minna Canth. En silhuett.
Ellen Jolin, Anteckningar från en studieresa i Spanien — Cordova.
L. D—n, Minnen från Sonja Kovalevskys ungdom.
L. W., En akademisk högtidsdag.
 Litteratur: *S***, På klassisk mark af John Bergman; *G. H.*, Kampen
 för och mot negerslafveriet af Cecilia Bååth-Holmberg; *L. N.*,
 Dess höga plaisir af Birger Mörner.
A. S., Efterskörd från 1897 års riksdag.
 Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening.

Pris pr årgång: {För Förbundets medlemmar kr. 2:50.
 {För icke medlemmar » 4:00.

Fredrika-Bremer-Förbundets adr.: Drottninggatan 54.

Fröken Kristine Dahls
rationella Underkläder
 såsom Chemiletter, Bröstband, delade Kjolar m. m.

samt
 Svenska Dräkthereformföreningens Underkläder
 i **K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin**
 och **Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin**

7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.

Priskuranter franco på begäran.

Våra underkläder.

Den genialiske doktor *Lahman* i Dresden, reformator på dietens och beklädnadsfrågans område, framhåller såsom en grundfordran att våra kläder måste lemna fri passage åt alla de ämnen, som genom huden afsöndras, d. ä. att **kläderna måste vara genomträngliga**. Men därjemte har han funnit, att en underdrägt af *ylle*, äfven då den såsom t. ex. den Jägerska i viss mån motsvarar denna fordran, likafullt är helsoskadlig, emedan den retar huden och nervsystemet. I dess ställe har han uppfunnit den s. k. **Reformbomullen**, som har trikadräktens alla fördelar utan någon af dess olägenheter. Väfnadens lösa, genomträngliga beskaffenhet möjliggör en god hudtundstning, och svetten uppsuges och afdunstar, utan att någon afkyllning af huden eger rum. Reformbomullen är det bästa skydd mot förkylning. Den verkar mycket lugnande på nervsystemet och härdar i hög grad mot sinnesrörelser.

En annan fördel, som reformbomullsdräkten har framför ylledräkten, består deri, att den förra, emedan den *icke krymper vid tvätt*, städse bevarar sin genomtränglighet, medan äfven den bäst behandlade ylletvätt alltid förlorar sig något. Slutligen äro *större hållbarhet* och *större prisbillighet* ekonomiska företräden hos Reformbomullsdräkten, hvilka icke böra underskattas.

S. BERENDT J:R & Co

Kongl. Hofleverantörer

Allm. tel. 45 76. **Stockholm. 24 Drottninggatan 24.** Rikstel. 16 36.
OBS! Priskuranter och kvalitétprofver sändas på begäran.

Froms Velocipeder

för herrar och damer äro erkänt goda.

Alla slags velocipeder repareras hos **PER FROM.**

Katalog gratis. **Mäster Samuelsgatan 26, Stockholm.**
OBS! Saxar och knifvar samt andra eggjern slipas.

Äkta
COLLOCLIN.

Tillförlitligaste
 och af **Tusentals** personer
 bepröfvadt medel mot liktornar, vårtor, hudhårdnad och nageltrång.

Obs. alltid denna inregistrerade etikett som garanti för varans äkthet.

INTYG:

Undertecknade, som använt Herr Axel Litströms Colloclin mot liktornar och kylknölar, ha funnit medlet fullt motsvara sitt ändamål, och kunna det derföre hos enhver, till det bästa rekommendera. Ämål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. *A. Ljungberg,*
 Rådman.

Undertecknad, som varit besvärad af en mängd vårtor, har genom användandet af Colloclin från Apotekaren Herr Axel Litström i Falun, blifvit från dem helt och hållet befriad; hvareför jag omnämnda medel hos enhver till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug. 1886. *August Axén, Handlande.*

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor å **60 öre** och **1 krona**.
 Fränko mot **1 kr. 20 öre**.

AXEL LITSTRÖM, Falun.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af detanförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Väfgarner

af ylle och bomull. Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostymgarn, Mattvarp, Crème-färgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskaps-garn, Väfskedar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,
Hötorget 13. Filial: Götgatan 18.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar
Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Bäst sorterade lager af

Sybehör, Modevaror och

Garneringsartiklar samt

Nyheter

för säsongen

HERM. MEETHS
Specialaffär för Damartiklar

Butiker:

Storgatan 9,

Drottninggatan 73 A,

Munkbron 5, Götgatan 24

och 26 Regeringsgatan 26.

I sistnämnda butik finnes största urvalet!

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två och tre tr. upp*

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger
Kulörta och Svarta Sidentyger
Bomulls-Tvättklädningstyger
Schalar och Underkjolar m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

OBS! Alla underkjolar tillverkade på egen fabrik efter nyaste franska och tyska modeller.

Minna Canth.

En silhuett.

Sedan sagans dagar har odlandet af sången, om vi fatta detta ord i betydelsen af diktkonst, varit ett utmärkande drag hos Finlands innebyggare, och denna diktningens, sångens gifva har icke gifvits åt blott några få utvalda, utan har varit hela folkets ägodel. Så har den finske bonden under århundraden diktat och sjungit sina visor, och denna konst har gått i arf från far till son.

Denna folkets inneboende diktargifva har i våra dagar tagit sig uttryck i en alldeles enastående litterär företeelse: de finska allmogeförfattarne. Finns något annat land, som kan uppvisa en sådan skola, om man så vill kalla den, af roman- och novellskrifvande klockare, smeder, drängar, allmogefödda folkskollärare etc. som dessa! Det är på det vackra finska språket, de dikta, och konstlös som deras lif är deras diktning, men därför ingalunda okonstnärlig.

Jämte denna egendomliga art af Finlands litteratur, finnes en hel rad förträffliga författare, hvilka skrifva på det unga, så länge undertryckta, af fördomar och censurförbud omgärdade finska språket, och hvilka hafva skänkt sitt fädernesland litterära skatter, som kunna täfla med den bästa samtida diktning.

Bland skaran af dessa verkligt litterära författare, men i sin diktning upptagande drag från den rena allmogelitteraturen och folkskildringen, finna vi i främsta ledet den egendomliga författartyp, hvars namn här ofvan läses.

Skrifvande på finska, är *Minna Canth*, trots befintliga öfversättningar af hennes arbeten till vårt språk, föga känd hos oss, men, ehuru hon naturligtvis närmast har betydelse för sitt eget land, till hvars allra märkligaste kvinnor hon hör, är hennes hela utveckling och personlighet så egendomlig, att den väl förtjänar att blifva känd utom Finland, särskildt för dem, som med vaken blick följa kvinnans sträfvanden på olika områden.

Författarinnan Minna Canth är äfven hon en folkets dotter, utgången ur ett ringa hem, ehuru hon genom omständigheternas makt kom att lefva sitt lif inom en annan krets, än den hon ursprungligen tillhörde.

Minna Canth föddes i Tammerfors den 19 mars 1844. Hon var dotter till uppsyningsmannen vid Tammerfors bomullsfabrik Gustaf Wilhelm Johnson och Ulrika Archelin, båda af tavastländsk bondsläkt.

Redan som litet barn framträdde hos henne kärleken till bokliga sysselsättningar. Hennes »duktighet i läsning» utgjorde också faderns stolthet, och han beslöt, att hans flicka skulle få lära det bästa, som då stod till buds. För den skull var det bestämdt, att hon redan vid 8 års ålder skulle sändas från hemmet, då på den tiden någon lärdomsskola för flickor icke fanns i den goda staden Tammerfors. Denna skilsmässa från hemmet undveks dock genom faderns öfverflyttning till Kuopio, där han öppnade en bomullsvaruhandel, och den lilla Minna sattes i därvarande svenska flickskola. Här i denna lilla stad högt uppe i finska bygderna förflöt hennes första ungdom, och då, efter slutad skolgång, fortfarande hennes håg för studier var lika stark, beslöt hon som så många andra att välja den bana, hvilken då för tiden var den enda, som stod den studerade kvinnan öppen, nämligen lärarinnans.

Hon lämnade nu år 1863 vid 19 års ålder hemmet, för att genomgå seminariet i Jyväskylä, den lilla staden »midt i Finland» (Keski Suomi), som den kallas. Varm och entusiastisk till sin natur, tog hon sin, som hon trodde, blifvande lifsuppgift djupt allvarligt.

Af lärarinnan blef dock intet, ty kärleken kom och kullkastade alla de uppgjorda framtidsplanerna. Redan året därpå blef hon nämligen förlofvad och kort därefter gift med sin lärare, lektorn i naturvetenskap Johan Ferdinand Canth.

Tretton år varade hennes äktenskap, tretton år vistades hon på samma plats, utan att lämna den, och då detta till sist skedde, var det af en allt annat än glädjande anledning. En svår ehuru kortvarig sjukdom lade nämligen hennes make i grafven. Hon stod nu vid 35 års ålder som änka med sex barn — och snart väntades det sjunde. Sammanträffande omständigheter lade uppehållet af denna stora familj uteslutande på hennes axlar — ingen hjälp hade hon att vänta, med egen kraft skulle hon försörja sig och de faderlösa.

Men hvarmed? Hon fattade raskt sitt beslut: att återvända till Kuopio, sin ungdoms stad — och där finna vi henne snart,

drifvande en liten handel med bomullsvaror, hvilken hon förstod att med sällspord duglighet utveckla och förstora, så att den skänkte henne och familjen, om icke öfverflöd, så en riklig bergning. Denna handel dref hon ända till sin nyligen, den 12 maj detta år, inträffade död.

Om vi från dessa rent yttre drag af hennes lif gå att söka författarinnan fru Canth, så finna vi före den tid, då oro och bekymmer tyckas väcka alla hennes slumrande krafter till lif, föga af betydighet. De första yttringarne af hennes författareverksamhet utgöras af några tidningsartiklar i de af hennes man vid olika tidpunkter redigerade tidningarne »Keski Suomi» och »Päijänne».

Det var ljungande artiklar i nykterhetsfrågan och kvinnofrågan, hvilka inom dessa trånga förhållanden väckte desto mera sensation, som båda de berörda frågorna på den tiden där voro fullkomligt nya. Äfven några strödda utkast och noveller, hvilka sedermera samlades i bokform, inflöto i dessa tidningsspalter.

Men det var icke förrän vid den tidpunkt, då man eljes gärna anser, att en författare redan skall hafva undangjort det bästa och mest ungdomsfriska af sina alster, som Minna Canth med ett enda slag och som i belysningen af en ödets blixst finner sig själf och upptäcker sin verkliga begåfning. Det är då finska teaterns sällskap besöker Jyväskylä. I de småstadsförhållanden, i hvilka hon lefvat, har fru Canth hittills af teater ej haft annan erfarenhet, än den några smärre sällskapsföreställningar kunnat gifva.

Hon greps och medrycktes så häftigt af den nya värld, i hvilken hon här försattes, att hon en lång tid framåt helt och hållet gick upp uti minnena från dessa teateraftnar, och det var ej utan, att hon t. o. m. med sorg ansåg sig hafva gått miste om sin kallelse, då hon helt visst »skapats till skådespelerskå och ej till fru åt en pedagog i Jyväskylä.»

Det var då som den sedan som lustspelsförfattare kände R. Kiljander gaf impulsen till hennes blifvande hufvudsakliga litterära verksamhet genom att visa henne ett annat sätt att arbeta för teatern, nämligen att skriva för den.

Hon uppftar lifligt idén — och finner snart med hvilken förvånande lätthet skådespelets repliker och situationer forma sig under hennes händer.

Hon säger härom: »Det flöt som af sig själf. Det var som om en främmande makt diktat mitt verk och icke jag. Och huru lycklig kände jag mig ej! — — — Min enda sorg var, att jag ej upptäckt det förr. Huru mycken tid hade jag ej redan förlorat!»

Detta hennes första dramatiska arbete blir folkskådespelet »Murto-varkaus» (Inbrottsstölden). Dock hade hon ej hunnit mer än hälften däraf, då makens frånfalle inträffade och näringsbekymren började.

Sedan emellertid hennes affärer väl kommit i gång och hon åter kan finna tid för litterära sysselsättningar, följer efter »Murto-varkaus», som under tiden fullbordats och med stor framgång uppförts å Finska teatern i Helsingfors samt äfven förskaffade sin förf. ett pris af Finska litteratursällskapet, slag i slag det ena skådespelet efter det andra.

Den, som något tagit del af fru Canths dramatiska produktion måste på det högsta anslås af den obestriddigen betydande dramatiska talang, hvaröfver denna för scenens fordringar förut så främmande, med teater och dramatik hittills fullkomligt obekanta författarepersonlighet förfogar. Personerna äro djärft och lifligt uppfattade, många gånger verkligt typiska, ehuru ofta förvånande litet nationella. Handlingen står aldrig stilla, scen fogar sig till scen på följdriktigaste sätt och hon når ofta i konflikten en våldsamt gripande, stundom hemsk intensitet.

Det är en oslipad, som naturkraften stormande begåfning, men som hvarje sådan med sina skarpt framträdande lyten. Hennes dramatik har under sitt första skede något af sensationsdrama hos sig, tjockt påsmetade som färgerna äro, utan förmildrande skuggor och dagrar. Mest af allt är det den i några hennes arbeten starkt framspringande tendensen, som bryter den konstnärliga formen, i det mången gång personerna ej tyckas hafva kommit till för sin egen skull, utan för att apologisera för någon af författarinnans meningar. »Man merkt die Absicht, und man wird verstimmt.»

Ett ämne, som hon med förkärlek berör, är kvinnans svaga ställning och samhällets förtryck gent emot arbetaren. Så är fallet i hennes dramer »Työmiehen vaimo» (Arbetarens hustru), hvari arbetarhustruns skyddslösa ställning vid sidan af en supig och moraliskt förfallen man i bjärta färger framhålles och »Kovan onnen lapsia» (Olyckans barn), en mörk skildring ur arbetarlifvet, hvari nöden och fattigdomen ur sig själf frambesvärjer proletärens omstörtningssidéer. Båda dessa dramer äro fulla af sjudande indignation mot samhällets missförhållanden, männens laster och lättsinne och kvinnornas ytlighet. De kunna heller icke undgå att framkalla en hel stormlöpnig mot den stackars författarinnan från en hel del samhällsbevarande godt folks sida.

Allt emellanåt tillgriper fru Canth dock åter novellens form, när dramats ram synes henne för trång för afhandlandet af något socialt spörsmål eller någon älsklingsidé, som för tillfället lifligt systerätter hennes sinne. Af dessa »tendensnoveller» är särskildt »Fattigt folk» med sin svart i svart tecknade interiör från ett fattigt hem, där mannens arbetsförtjänst tagit slut och hustrun till sist af umbäranden och förtviflan blir vansinnig, af gripande verkan. Däremot äro »Hanna», »Salakari» (Blindskär) och »Agnes», trots många psykologiskt väl funna detaljer, fulla af longörer.

Alla dessa verk, där tendensen så starkt framträder, äro barn af den »Sturm und Drang Periode» i fru Canths utveckling, då hon med sin skarpa iakttagelseförmåga betraktar lifvet, för att så smärtsamt och klart skönja bristerna, att hon måste känna sig drifven att helga sin penna åt den litteräre samhällsförbättrarens otacksamma uppgift. Med samhällsförbättraren får hon som naturlig följd dela martyrskapet. Mer än ett skarpt och sårande hugg får hon mottaga. Men mest af allt lider dock hennes varma och känsliga sinne, då hennes oförskräckta uttalanden stöta bort personliga vänner.

Det är dock icke här af, som hon häjdas i sin heliga ifver. Men lifvet själf med sina sorger kommer och lägger sin tunga och svalkande hand på hennes panna. Hon mister genom döden på kort tid ett af sina barn och tvenne kära vänner. Det är sår, som lämna ärr efter sig ända in i hennes diktning. Hon kommer så småningom att se på tingen liksom mera uppifrån, med större kyla och stillhet, men också med mera objektivt lugn.

Hennes arbeten från detta senare utvecklingsskede äro mera konstnärligt mogna, hafva mistat den tendensiösa prägel och utveckla sina ämnen på ett helt och hållet objektivt sätt. Detta är fallet, såväl med skådespelet »Papin perhe» (Prästens familj), behandlande slitningarne mellan det gamla och det nya i den gamla prästens och hans sons gestalter, som med »Sylvi», »Anna Liisa», några smärre dramer samt bland novellerna särskildt »Kauppa-Lopo».

Med 80-talets svenska och norska litteratur har fru Canth realismen i framställningssättet gemensam, men detta är också allt, ty, ehuru hennes typer ingalunda äro så urfinska som t. ex. många af allmogeförfattarnes, har dock nationaliteten påtryckt dem en säregen prägel.

Den tendens, man under hennes alstrings tidigare skeden mestadels finner i hennes arbeten har sin djupaste grund i den värme,

hvarmed hon omfattar och söker lösa tidens brännande frågor. Kvinnofrågan har hos henne »en varmt tänkande och hängifven målsman», och arbetarfrågan gör henne mången gång till ett stycke af en demagog eller socialist. I kampens hetta lockas hon ofta till öfverdrifter och utfall, som skada hennes sak — dock så blir väl oftast fallet med en varmhjärtad och sin sak hängifven kämpe.

Långt på afstånd som hon i den lilla småstaden befinner sig från de stora kulturcentra, utvecklas hennes geniala dramatiska begåfning, trotsande de mest motiga förhållanden. Hon kan ej som många andra gifva den näring genom studieresor till utlandets storstäder, ty på resor kommer hon öfver hufvud tagit aldrig längre, än till sitt eget lands hufvudstad. Men det tyckes nästan som om denna kraftiga begåfning kunnat framväxa utan näring eller fann hon med sin finska ras' förnöjsamhet nog däraf i det lif och de dagligdagstyper, hon hade på nära håll.

Af fru Minna Canths arbeten äro alla, utom »Sylvi», skrifna på finska. Hennes dramer hafva allesammans blifvit uppförda på Finska teatern i Helsingfors. Till svenska äro flere af novellerna öfversatta, nämligen »Bland fattigt folk», »Hanna», »Blindskär», »Bort från hemmet», »Agnes» etc. Äfven skådespelet »Arbetarens hustru» finnes öfversatt till vårt språk och har med mycket bifall gifvits å Nya teatern i Stockholm. »Sylvi» har likaledes spelats i Sverige.

»Sylvi» har sin egen historia. Dess ämne är inspireradt af en händelse ur lifvet (det på sin tid omtalade Sainioska giftmordet), och dramen är ett försök att psykologiskt förklara huru en ung, barnsligt outvecklad hustru kommer till att begå mord på sin betydligt äldre, gode och välvillige make. Fränsedt att författarinnan långt ifrån lyckats att på ett trovärdigt sätt lösa denna sin svåra uppgift, är stycket som dramatisk produkt i många afseenden ett förträffligt arbete.

»Sylvi» är det första och enda arbete, fru Canth skrifvit på svenska. Hos oss svenskar kan det på sin höjd väcka en förvånad beundran, att författarinnan är i den grad mäktig tvenne språk, att hon ogeneradt skrifver på båda. Men i Finland, där ännu alltjämt språkstriden mellan det svenska och det finska partiet står het, väckte det harm och missnöje inom det parti (fennomanernas), som räknade fru Canth som sin medlem. Hon hade därför från detta håll mycket att utstå. Med en fördomsfrihet, som i *det* fallet ej är alldeles vanlig i Finland, säger hon emellertid helt lugnt:

»Det roar mig att skrifva på svenska. — — — Jag är fri och beror icke af någon. Naturligtvis kommer man att skrika, att

jag svikit partiet, att jag står i förbund med vikingarne (de svensk-sinnade) och anbat slikt. Men låt dem skrika! Och en orsak till hvarför jag skrifer på svenska är, att då fennomanin alltid användts som ett agitationsmedel mot alla dem, som icke äro klippta efter deras mått, vill jag visa, att jag icke bryr mig det ringaste därom!»

Rädd är Minna Canth aldrig. Hon har städse visat, att där hon tror, att ett slag kan vara nyttigt och väl behöfligt, slår hon modigt till, utan att bry sig om att frukta för de slag, hon kan få tillbaka.

Som personlighet var Minna Canth en älskvärd, öppen och hjärtegod kvinna, hvars väsen, ehuru anspråkslöst, dock hade något af nästan matronelik värdighet öfver sig. Om en främling hade träffat henne bakom disken i hennes butik, skulle han svårligen hafva anat, att han hade framför sig en af Finlands mest framstående författarepersonligheter — förutsatt, att han ej varit nog stor fysionomist att läsa det språk, som »den höga, klara pannan och de djupa ögonen med sin forskande blick» talade.

Afhållen och högt aktad inom sitt lilla samhälle, hade hon där skapat ett behagligt hem, öppet för inflytanden af europeisk kultur, hvarest alla uppväxande talanger, hörande till det s. k. unga Finland, d. v. s. det frisinna finska framstegspartiet, hvilka någon tid vistades i Kuopio, alltid funno den angenämaste tillflyktsort. I denna »salong» — i bemärkelsen af samlingsplats för intellektuella sträfvanen och tankeutbyte — hade alla åsikter full frihet att göra sig gällande samt sålunda vinna i klarhet och mognad.

Fru Minna Canths nu inträffade död, som kom ganska oväntadt, emedan ryktet kort förut förmält, att hennes sjukdom (ett lindrigare slaganfall) tagit en gynnsammare vändning, beröfvade fosterlandet en rikt begåfvad skriftställarinna och en pliktrogen, sträfsam samhällsmedlem.

I en själfbiografi af år 1891 säger fru Canth:

»Egentligen är jag icke tillfreds med någonting af hvad jag hittills skrifer, men hoppas härefter kunna skapa någonting bättre, eftersom jag ju ännu har tretton år igen till mitt sextionde år, d. v. s. den ålder, då alla författare borde 'slås ihjäl' som det heter.»

Af dessa tretton år fick hon ej mer än hälften. I sanning — människan spår, Gud rår.

Allan Berg.

Anteckningar från en studieresa i Spanien.

Cordova.

Då jag blickar tillbaka på den följd af färgrika taflor, som från min resa i Spanien upprulla sig för mitt minne, dröjer jag med för kärlek kvar vid det lilla fridfulla Cordova, dit vi kommo på senhösten en härlig noyemberdag. Det första och starkaste intryck, som jag har kvar därifrån, är det af orangeträd, som digna under sin gyllene börda och höja sitt mörka löfverk öfver bländande hvita murar, samt af i alla färger prunkande chrysantemer under lummiga guldsiftande träd, hvilka afteckna sig mot en bakgrund af i ljusblått förtonande kullar, öfverströdda med små hvita landtgårdar — och därofvan en mild litet disig höstsol, som skänkte gyllene dagrar och genomskinliga skuggor.

Det hvilat en viss däsigt stämning öfver det lilla sambället, som tycks njuta en behaglig siesta — en stämning, som vid ett längre uppehåll kunde hota att förtaga all arbetskraft och verksamhetslust. Men för den trötta resande, hvars nerver blifvit något öfveransträngda af det bullrande lifvet i större städer, känns det ljufligt att få hvila ut i stillhet och tystnad, att känna doft af rosor och oranger i stället för lukten af maskinolja och rök, att se vackra vänliga ansikten le emot sig utan påträngande nyfikenhet.

Cordovas innevånare lefva uteslutande på sina minnen — det moderna lifvet tycks brusa fram långt bort från deras murar och lämnar dem alldeles oberörda kvar i deras dådlösa småstadslif. Men de hafva ju också stora minnen att lefva på. Åtminstone vid ett ytligt betraktande är det nästan afundsvärdt detta »Stilleben» midt i vårt jäktade nutidslif.

Kan man väl tänka sig en ljufligare tillvaro än att bo midt i en trädgård, där blommorna dofta året om, där grenarne böja sig mot jorden för att räcka dig sina gyllene frukter, där ett kristallklart vatten, ditedt från friska källor uppe bland bergen, ständigt porlar fram och bildar stora dammar, där feta karpar simma kring så tama, att de nästan kunna fångas med händerna för att läggas i grytan och bjuda på en läcker rätt; där näktergalar slå sina drillar i hvar buske, och ögat tjasas af de härligaste färgskiftningar på palmer och bananer och gamla murar öfverklädda af klängrosor i yppig prakt?

En sådan undangömd, halfförvildad plats funno vi i en utkant af den gamla staden. Det var det så kallade »Alcazar viejo», en stor trädgård, som innesluter de gamla krenelerade torn och murar, som ännu återstå af de moriske kalifernas en gång praktfulla residens. I trädgårdens anläggning på terrasser med marmorbalustrader, af de präktiga bassiner, som tjänat sultaninnorna till bad, kan man ännu spåra de finbildade morernas raffinerade smak.

En viss försmak af Orienten får man för öfrigt af hela staden. Husen äro nästan alla byggda med den gamla moriska fördelningen — en- och tvåvåningshus med flata tak, i midten en gård — el patio — omgifven af arkader, som uppbära en rundt gården löpande veranda, till hvilken alla husets rum vetta ut. Midt på den vanliga marmorbelagda gården en liten fontän, omgifven af praktfulla bladväxter, och rundt om äro husets bästa möbler uppställda, då gården på samma gång tjänstgör som mottagningsrum. Under den hetaste årstiden skyddas man från den brännande solhettan genom ett soltält, under den kallaste samlar man sig i stället kring de stora kopparfyrfaten. Just i ett sådant typiskt sydspanskt hus bodde vi, ett anspråkslöst, men renligt och hemtrefligt litet hotell — eller snarare pension — »Casa de huespedes», som dessa slags gästhus benämnas på spanska. Husets folk voro vänliga och tillmötesgående, isynnerhet hade vi roligt af bekantskapen med señorita Pilar, värdinnans nièce, en intagande liten brunett med dessa stora andalusiska ögon, som ena ögonblicket melankoliskt tråna under sina sammetsmjuka ögonfransar och det nästa blixtra af skalkaktighet.

Jag önskar att jag för Dagnys läsarinna kunde hafva litet mera att berätta om Spaniens kvinnor, men vid ett uppehåll på endast 4 månader, uteslutande ägnade åt konststudier, hinner man få föga inblick i seder och förhållanden. Dessutom låter den spanska kvinnan sig litet ses utomhus. Instängd inom hemmets murar, där hon lär vara en god husmor, ägnar hon all den tid och kraft, som är henne öfrig från de husliga bestyren — att studera konsten att *behaga* genom toilettens alla hjälpmedel, genom rörelsernas grace, genom en lättflytande konversation om ingenting. Promenaden, teatern, visiterna äro hennes förnämsta verksamhetsfält — och någon böjelse för mera allvarligt och själfständigt tänkande eller arbetande torde väl svårigen kunna påträffas, annat än som enstaka undantag. Det allmänna åskådningssättet hämmar nog äfven alla försök i den vägen. Af tidningsreferat öfver en föreläsning, hållen i en arbetareförening om kvinnorörelsen, fann jag, att talaren ansåg den kvinna

rent af fördömlig, som ej ägnade hela sitt lif åt mannen, och hade hon några utpräglade anlag som författarinna eller konstnärinna, borde hon endast använda dem för att därmed inspirera mannen — och detta föredrag hälsades med mycket bifall.

Men låt oss återvända till Cordovas hus och gator! Dessa sednare äro med få undantag krokiga och smala, ofta så smala, att då man någon gång möter en vagn, man på långt håll varnas på det att man skall hinna taga sin tillflykt in i en portgång medan vagnen passerar, enär hjulnafvarne nästan snudda mot väggarne. Andra gator äro fullkomligt ofarbara, och anslag på husknutarne tillkännage, att gatan ej kan trafikeras af åkande. Tack vare de hvitmenade murarne ser staden ren och putsad ut, innevånarne hafva ett stilla och behagligt sätt att vara, vänliga och tillmötesgående mot främlingen. Då och då ser man bakom de järngallrade fönstren (en kvarlefva från mera osäkra tider) ett förtjusande barnansikte eller en svartögd och finhylt ung flicka, och man går tryggt öfverallt, utan att förföljas hvarken af närvisa pojkar eller alltför envisa tiggare — annars ett plågoris i Spanien.

* * *

Och nu ställa vi våra steg till katedralen eller moskén, som den snarare borde kallas — Cordovas förnämsta och nästan enda märkvärdighet. Men så är den också så egendomlig, så storartad i sina enkla former, så olik allt, hvad vi förut sett, att den ensam väl lönar mödan af en resa hit ned.

Det var den mäktige kalifen Abd-er-Rhaman, som år 787 lät börja uppförandet af denna moské, som enligt hans önskan skulle öfverträffa alla andra i storlek och prakt. Byggnaden är en fyrkant, som mäter 167 meter i längd och 119 i bredd och ligger på ett mot floden Guadalquivir sakta sluttande plan. Framför den sträcker sig en stor af arkader omgifven förgård — »patio de las Naranjas», — (orangegården) planterad med palmer och apelsinträd och försedd med många fontäner, där araberna företogo sina påbudna tvagningar före inträdet i helgedomen. Till denna gård kommer man in genom en hög, med tredubbla hästskohvalf försedd morisk port, rikt prydd med arabesker på ytersidan. Hopbygd med denna port reser sig det smäckra luftiga klocktornet, öfverst krönt af en förgylld bild af S:t Rafael. Det ursprungliga moriska tornet förstördes af en jordbäfning, och det nuvarande uppfördes i dess ställe på 1600-talet. Man blir litet smått besviken i sin förväntan, då man efter att ha

inträdt på förgården, ser framför sig den låga enkla façaden, så olik alla andra kyrkor i kristenheten. Fordom förde en mängd portar från alla sidor in i moskén, men sedan den ändrats till kristen kyrka, igenmurades de flesta för att ge plats åt alla de små kapell, som man uppfört i de forna portöppningarne. Midt på façaden för emellertid en elegant hvälfd portal oss in i templet, och inkomna — sedan ögat vant sig vid den mystiska halfdagern därinne — slås vi med häpen beundran öfver detta jätteverk. Ett nästan oändligt perspektiv af pelarrader sträcker sig framför oss i alla riktningar. Moskéns tak, som förr utgjordes af snidade cederträ-hjälkar — nu ersatta med hvitmenade rundbågade hvalf — uppbäres af omkring 750 pelare, monoliter af alla sorters dyrbara marmorarter, ja, af jaspis och onyx. Pelarne stöda hästskoformade bågar, två rader ofvanpå hvarandra, på tvären randade i rödt och hvitt, och dessa bågar uppbära i sin ordning taket. Det är omöjligt att beskrifva det intryck, som denna oändliga massa af pelare och bågar gör, där de bilda än alléer, försvinnande i ett dunkelt fjärran, än ett virrvar af hvarandra korsande linier, allt efter som man betraktar pelarraderna framifrån eller ifrån sidan. Den underliga belysningen från takfönstren, som ger kraftigt ljus åt somliga partier och lämnar andra i djupt dunkel, ökar det underbara intrycket. Närmast liknar denna interiör en palmskog, den naturens skapelse, hvarifrån arkitekten tydligen hemtat sin ingifvelse.

Sorgligt nog har denna mäktigt imponerande byggnad blifvit delvis förstörd af kortsynte präster. Sedan morerna blifvit fördrifne från det sköna rike, de genom arbetsamhet och konstförfarenhet skapat, installerade sig det kristna prästerskapet i de otrognas helgedom, efter att ha renat den med böner och rökelse. Men de funno den snart nog ej lämplig för den katolska ritualen, hvarföre de fattade det vilda beslutet att rifva ned midtelpartiet af moskéen och där uppföra en katedral i stället. År 1523 började man detta förstörelseverk, men stadens municipalstyrelse, som tyckes hafva haft mera blick för det konstnärliga, motsatte sig saken och vädjade till Carl V, bedjande honom beskydda ett verk, hvars make aldrig skulle kunna återuppföras. Prästerna voro envisa; förgäfves utfärdade magistraten ett förbud vid liffsstraff för hvarje murare att rifva ned en sten från moskén — kejsarens utslag kom och gaf prästerskapet rätt att förfara, som de önskade. Och så blef detta besynnerliga tilltag utfördt att midt inne i den låga, dunkla moskén uppföra en hög hvälfd katolsk kyrka i spansk sen-gotik — i och för sig verk-

ligen vacker, men här alls icke på sin plats, så mycket mera som klumpiga stödjemurar på sidorna måst uppföras, hvilka med sina tunga massor verka i hög grad stötande bland de luftiga moriska arkaderna.

Hvad man lyckligtvis haft nog pietet att skona är arabernas »allra heligaste», det lilla kapell eller niche, »El Mihrab» kalladt, där koran förvarades. Den vägg, hvarpå ingången till denna heliga plats befinner sig, är snarare ett guldsmedsarbete än ett arkitekturverk. Den hästskoformade portöppningen omgifves af de rikaste ornament och tänkespråk ur koran, utförda i det finaste mosaikarbete på guldgrund med färger lika klara, som vore arbetet utfördt i går. Väggens nedre del prydes af marmorplattor, snidade i de finaste reliefer. Marmorgolfvet i »Mihrab» har en kännbar sänka rundtom, afnött genom de rättrognas krypande på knä kring sin »heliga skrift». Framför porten lär ha hängt en ständigt brinnande, utomordentligt dyrbar lampa i en kedja af rent guld. Kedjan hänger ännu kvar, men har under tidernas lopp eget nog förändrat sig till — förgylt järn. Man håller nu som bäst på att restaurera, så mycket man kan, af hvad som ännu återstår af den forna prakten. Genom att borttaga mångdubbla lager af kalkkrappning och hvitmening, har man på många ställen upptäckt förtjusande stuckreliefer — ja, ett helt kapell eller rum, hvars tak och väggar i ornamentikens rikedom och färgprakt nästan öfvertäffar Alhambras mest berömda salar. Äfven de gamla snidade takbjälkarne af cederträ har man letat fram ur skräpvrår och passar åter in dem på sin gamla plats. Men moskén kan ändå aldrig mera blifva, hvad den en gång var, på den tid, då den upplystes af öfver 10,000, med parfymrad olja fyllda lampor, då dyrbara mattor täckte dess golf, och muselmän i rika broderade dräkter där förrättade sin andakt. Det var förgäfvets Carl V ångrade sig, då han kom och fick se, hvad prästerskapet med hans tillåtelse gjort — och detta var långt ifrån det enda stora missgrepp af denne monark, som lät sig mera ledas af sin högmodiga önskan att se *sitt* namn förenadt med alla större monument i Spanien, än af känsla för skönhet och historiska minnen.

Oförgätliga dagar tillbringade jag härinne med till största delen fruktlösa försök att på papperet fästa något af det mystiska färg- och formspelet. Det var ibland så tyst, så fritt från både kyrkobesökande och turister, att jag nästan väntade att få se några gengångare från Abd-er-Rhamans dagar med österländsk värdighet skrida

fram mellan pelarnes dunkel för att falla ned i stoftet framför det guldskimrande Mihrab — men jag fick nöja mig med att äse de katolske prelaternas processioner, ackompanjerade af orgelns mäktiga brus.

* * *

Utkomna i det fria igen möttes vi alltid af samma blida höstsol och samma blomdoft i luften. Människorna i Cordova älska som sagdt blommor och ett lugnt lif — det märks också på den vidsträckta, välskötta anläggning — Paseo de la Victoria — som tjänar dem till promenad, där massor af blomsterparterrer prunka, och ett stort antal bänkar och stolar inbjuda till hvila. Där rullade vid 6—7-tiden den finare världens ekipager — fyra eller fem tunga gamla täckvagnar. Hvarje förnämre familj med någon aktning för sig själf håller i Spanien egen vagn, om det än skulle behöfva dragas in på allt annat — och om än en promenad till fots vore mycket angenämare. Där lekte också barnen så gladt en eftermiddag, då vi promenerade bland blommorna och stördes icke af den skärande kontrast, som väcktes af att ett liktåg, som bar emellan sig en liten barnkista, i det samma närmade sig. Det är bruk i Spanien att föra kistan öppen till kyrkogården — åtminstone ha vi sett detta ett par gånger, då de döda voro barn. Där låg nu den lilla döda utpyntad med blommor i sin trånga, sista bädd. Men i ett varmt klimat förändras den liflösa kroppen fort, och det lilla ansiktet såg redan ohyggligt ut, där det, utsatt för solens strålar, stack fram mellan spetsar och blommor. Kistan gungade hit och dit under bärarnes föga taktfasta steg. Några icke sorgklädda karlar, förmodligen granñar — de närmaste följa visst ej med till grafven — gingo ointresserade med. Det hela såg värdeslöst och likgiltigt ut, som sagdt en slående kontrast mot de smekningar, som slösades på de lefvande, rosiga barnen, som oberörda lekte tätt bredvid.

Än grymmare — ty döden är ofta ej så grym som lifvet — är motsatsen mellan denna leende, välvilliga natur och de vanlottade krymplingar och obotligt sjuka, som genom tiggeri skaffa sig sitt uppehälle, och hvaraf Spaniens städer öfverflöda. Äfven i Cordova sågo vi åtskilliga sådana olycksbarn, som tycktes helt öfvergifna, och som det väl borde varit kommunens plikt att taga hand om.

Vi besökte några gånger teatern i Cordova för att få reda på hvad som egentligen menas med en spansk »zarzuela». Jag hade föreställt mig, att denna sorts pjäser ungefär motsvarade den franska

operetten. Men till vår stora öfverraskning fingo vi snarare se en opera seria — med den skilnad att sången här omväxlar med tal på vers. Den lilla teatern — stadens sommartheater — var mycket besökt, fastän den var utrustad på enklaste sätt. Parketten — de bästa platserna — var placerad på bara marken, och sittplatserna utgjordes af halmstolar eller träbänkar. »Salongen» var rymlig, men scenen ytterst trång, och det stycke vi första aftonen sågo, ett historiskt drama med körer af riddare och bondfolk, sammansvärjnings-scener, tronbestigning m. m., tog sig onekligen löjligt ut i denna trånga ram, isynnerhet som dekorationerna äfven voro ytterst enkla. Ett nattligt möte mellan älskaren, som klättrar upp till sin i ett torn inneslutna älskarinna, var isynnerhet komiskt, då den storartade duetten sjöngs af tenoren, stående på en vanlig trappstege, och sopranen, sittande på ett tre alnar högt »ointagligt» fästningstorn. Trots denna ofördelaktiga situation gjorde artisterna sitt bästa och bredde på med en glöd och en patos, som framkallade mycket bifall. Den andra »zarzuela» vi sågo, var förlagd till nutiden, dess intrig mycket enkel och oskyldig, och hela prestationen särdeles allvarlig och värdig. Litet mera glädtighet kunde ej ha skadat — man blef rätt tung i ögonlocken, innan treaktsoperan var avslutad — ja, en åskådare somnade in så godt, att han midt under en akt trillade af sin stol ut på midtelgången, det enda komiska intermezzot under pjese-sens gång.

Vid denna teater hade man infört det besynnerliga system, att biljetter såldes till hvar akt för sig — något, som borde vara rätt ofördelaktigt för den stackars direktören, som torde löpa fara att få spela de sista akterna för tomma väggar. Men lyckligtvis äro spanjorerna så roade af sin teater och sitt kafé, att de hellre somna där än tillbringa aftonen hemma hos sig.

Men jag fruktar, att jag allt för länge dröjt kvar bland mina minnen från den vänliga staden vid Guadalquivirs stränder, att jag glömt att för dem, som ej själfva varit där, mina anteckningar bli färglösa och matta. Därför är det bäst, att vi stiga upp i järnvägskupén, vifta farväl åt senorita Pilar, som med tårar i sina vackra ögon ropar sitt: »Adios, que lo pasen bien, senoras!», — kasta en sista dröjande afskedsblick på katedralen och dess luftiga kampanil samt styra färdan öfver till en annan världsdal, dit möjligen några af Dagnys läsarinor kunna ha tålmod att en annan gång följa med.

Ellen Jolin.

Minnen från Sonja Kovalevskys ungdom.

Det är ej de klara, harmoniska karaktererna, som utöfva den största dragningskraften för psykologen och minnestecknaren. Ju svårfattigare och gåtfullare en personlighet är, ju ifrigare tyckes en samtid och eftervärld vara att söka utforska de dunkla skrymslorna i dess natur, att vilja utreda hvad som är oklart och sammansatt.

Sonja Kovalevsky hör till de personligheter, hvilkas karakter oupphörligt lockar till psykologiska utläggningar. Endast sju år hafva förflutit sedan hennes död och för hvarje år göras nya försök att teckna hennes sällsynt tilldragande, men på samma gång ytterst komplicerade bild. Den lefnadsteckning, som kort efter fru Kovalevskys död utgafs af en af hennes närmare vänner, Anne Charlotte Leffler, har tyvärr tjänat de flesta senare biografer som rättesnöre. Vi säga tyvärr, ty densamma sysslar nästan endast, och, något som A. Ch. Leffler uttryckligen betonar, uteslutande från förf. subjektiva uppfattning sedt, med den senare perioden af fru K:s lif och lämnar för den förra, hennes barndom och ungdom, ett stort tomrum. Till en del har detta tomrum nu fyllts, i det nyligen en nära anförvandt till S. K. meddelat åtskilliga mycket intressanta fakta och smådrag från hennes barndoms- och ungdomslif, meddelanden som, om icke uppenbarande alla gåtorna i Sonja Kovalevskys karakter, dock förklarar och kompletterar mycket, som andra minnestecknare lämnat dunkelt eller på ett vilseledande sätt framställt. Det är i en förliden december synlig uppsats i den tyska tidskriften »Deutsche Rundschau» som ifrågavarande meddelanden förekomma, och de äro lämnade af en kusin på moderne till Sonja, fröken Sofie von Adelung. Det är dels de personliga barndoms- och ungdomsminnenas vitnesbörd, som förf. framlägger, dels de »historiska» dokument, som hafva familjebref till stöd. De äro af sällsynt intresse de blickar man härigenom får kasta i det lilla barnet och den unga flickan Sonjas historia och karakter, dubbelt intresseväckande, emedan man därigenom desslikes får se den spegelbild af en rysk adelsfamiljs lif, som Sonja i sina skildringar ur det ryska lifvet på ett så genialiskt sätt framställt, här träda oss till mötes i sin lefvande, ursprungliga gestalt. Några utdrag af den intressanta uppsatsen, hvars tyska rubrik lyder: »Jugenderinnerungen an Sonja Kovalevsky», tro vi därför med nöje skola läsas af mången i det land, där Sonjas sista lefnadsår förflöto.

* * *

*

Sonja Kovalevsky tillhörde, som bekant, en högt uppsatt rysk adelsfamilj. Både på fäderna och möderna hade hon, så väl hvad börd som intelligens beträffar, höga anor. Hennes barndom förflöt än på faderns, general Korvin-Krukowskys, gods Palibino, dels i familjens residens i Petersburg eller på morfaderns, general Schuberts, landt gods i närheten af den ryska hufvudstaden. Det var på sistnämnda ställe vi i de biografiska anteckningarna för första gången träffa lilla Sonja, då fyra år gammal, och det är en älsklig bild som frammanas af de två små jämnåriga kusinerna, där de efter slutad familjefest hade det viktiga uppdraget sig anförtrott att bära in den korg med frukter, dadlar, fikon, russin och mandlar, som var afsedd för desserten. Den ena lilla Sonja tog i en ända af korgen, hvilken den barnsliga fantasien förlänade ofantliga dimensioner, den andra lilla Sonja (båda kusinerna voro döpta till Sofie) i motsatta ändan, och så bar det af till matsalen, där riklig bärarlön ur korgens innehåll ej uteblef.

Fr. von Adelung beskriver sin lilla namne som ett mörkhyadt, ej precis vackert men ytterst lifligt barn, hvilket gärna ville göra sin egen vilja gällande, hvarföre det ej sällan kom till nappatag mellan de små lekkamraterna. Trots detta voro de oskiljaktiga under de tider deras föräldrar bodde i hvarandras grannskap i Petersburg. Äfven sedan de blifvit skilda åt, Sonjas föräldrar flyttat till familjegodset Palibino, kusinen följt sina föräldrar till Tyskland, där de voro bosatta på en ägendom i närheten af Stuttgart, uppehölls bekantskapen medels korrespondens, hvarpå lämnas flera täcka prof. Det är emellertid en gemensam tant, som förser den i Tyskland boende familjen med underrättelser från släktingarna i Ryssland, och det är af hennes bref man får en ganska klar och lefvande föreställning om de yttre och inre förhållandena på slottet Palibino i början af 60-talet.

Tantens beskrifning på stället och lifvet därstädes är ganska idyllisk. »Landskapet är, skriver hon, ytterst måleriskt; vackra kullar, klädda med frisk grönska, rågåkrar, hvars böljande haf af ax aftecknar sig på ett förtjusande sätt mot trädgruppernas dunkla grönska.» Det enda hon har att anmärka mot slottet Palibino är dess storlek. »Huset är så vidlyftigt och rymligt, att man blir trött innan man gått igenom alla rummen och familjens medlemmar äro skingrade i de olika delarna af byggningen och komma blott tillsammans under måltiderna. Mottagningsrummen befinna sig i öfre våningen och utmärka sig i många afseenden för stor lyx. Rummen äro mycket stora, med vackra parkett-golf, marmorinläggningar och eleganta möbler. Utsikten från

balkongen är förtjusande. Framför huset, som ligger på en höjd, utbreder sig en rätt stor sjö, begränsad på ena sidan af en skuggig allé, på den andra af vidsträckta fält och ängar.»

»Med sina höga salar, stora rum, gallerier och vidlyftiga uthusbyggnader kunde Palibino kallas ett slott, hvilket», säger brefskrifver-skan, »om ägaren förstått att underhålla detsamma med den ordning och omsorg, som stode i förhållande till dess dimensioner och prakt, skulle förtjäna namnet af en verklig fursteboning. I dess nuvarande skick är det endast bostad för en rik och indolent rysk adelsman.»

I detta vackra och ståtliga hem tillbragte Sonja sina barndoms- och första ungdomsår och därmed står oskiljaktigt bilden af hennes sex år äldre syster Anjuta i förening. Anjuta var en rikt begåfvad natur, med en liflig, obunden fantasi och vaken för allt som låg inom vetandets värld. Det inflytande, som denna äldre syster utöfvade på Sonja satte, så att säga, sin prägel på hela hennes lif. Som barn var hon systemens skugga och deltog med okritisk beundran i alla dennas sysselsättningar och påhitt. Vid denna tid vurnade Anjuta för naturvetenskaperna och hade förvandlat sitt rum till ett vivarium för grodor, ödlor och allahanda kräk. Men då dessa en vacker dag lyckats befria sig ur sin fångenskap och till familjens stora fasa spiddes öfver hela huset, blefvo de obehagliga gästerna för alltid bannlysta och Anjuta måste inställa sina vetenskapliga experiment.

Tanten gör följande skildring af de båda systrarna, Anjuta var då 18, Sonja 12 år gammal. Hvem som är favoriten framgår alltför otvetydigt af denna karakteristik. »Endast vid måltiderna uppenbarar sig Anjuta, den öfriga delen af dagen tillbringar hon på sitt rum, där hon studerar Aristoteles och Leibnitz och kluddar full hela ark med utdrag och anmärkningar. Aldrig sätter hon sig med sitt handarbete bland oss andra, aldrig deltagar hon i en promenad. Blott om kvällarna, då vi äldre sitta vid spelbordet, kommer hon rusande med stora steg genom salongen, så fördjupad i sina filosofiska betraktelser att hon hvarken hör eller ser.» Den gamla tanten anser den väg Anjuta slagit in på ytterst farlig och klandrar skarpt modern, som ej använder sitt inflytande för att föra henne på den rätta vägen. På samma gång ger hon dock den unga flickan det intyget, att hon är begåfvad, älskvärd, liflig och kunskapsrik, ej under därför, menar hon, att Anjuta bland sina umgängesvänner d. v. s. grannfamiljerna, som äro henne oändligt underlägsna, går och galler för något utomordentligt framstående.

Så öfvergår hon att teckna sin »älskling» Sonja, hvilken, säger hon, har en helt annan karakter. »Med sitt varma hjärta och känsliga sinne sätter hon stort värde på kärlek och beröm och är mycket frikostig på de små uppmärksamheter och ömhetsbevis, som Anjuta kallar 'kinesiska ceremonier'. Hon har visserligen stora anlag för stolthet och ärelystnad, men under en klok handledning kunna dessa fel blifva förtjänster, som göra henne dubbelt tilldragande. Fastän hon till det yttre förändrat sig mycket, har hon bibehållit detta djup i blicken, som jag så mycket beundrat hos henne; hennes vackra ögon, på en gång fuktiga och glänsande, äro så uttrycksfulla, så talande, att de i och för sig skulle göra Sonja vacker, äfven om hennes drag vore helt obetydliga. För närvarande befinner hon sig i en mindre fördelaktig öfvergångsperiod, hennes ansikte har blifvit långt och näsan något stor. Men hon är ej mindre intagande för det med sina lifliga, intelligent drag, sin mörka, varma färg och den förtjusande lilla gropen i hakan. Sonja lofvar att bli en vacker flicka, som säkert kommer att väcka uppseende i sällskapslivet, när Lisa (Sonjas mor) för henne ut i världen. Också Anjuta skall säkert göra lycka, ty utan att vara påfallande vacker har hon fina drag, frisk hy och mycket lif i uttrycket. Kontrasten mellan systrarna är påfallande, och det är skada att skillnaden i ålder är så stor, ty de skulle ta sig förtjusande ut bredvid hvarandra.»

Sålunda upprullas i tantens bref glimtvis taflor från den värld, där lilla Sonjas barnasjäl utvecklades. Från Anjutas ensliga studerkammare, där den unga flickan tillbringar de långa somrardagarna i sällskap med sina stumma och dock så värtaliga vänner Aristoteles och Leibnitz, föres man ut i den fria naturen för att fira midsommarfesten, till hvilken traktens ungdom från när och fjärran samlas för att binda kransar, hvilka, lagda under hufvudkudden, skola medföra betydelsefulla drömmar. Vi få vara med om moderns födelsedagsfest, som firas med sällskapsspektakel och tablåer, då det gästfria Palibino hvimlar af gäster, vänner och släktingar, komma långväga ifrån, då lilla Sonja glänsar i tablåerna, än som dansande zigenarflicka, än som rysk bondgosse och öfverraskar föräldrarna med ett litet i hemlighet inöfvadt pianostycke, hvilket broderns informator ackompanjerar på fiol.

Det är intagande bilder, fulla af ljus, och präglade af ett lyckligt hemlifs alla behag, som framställas. Men på samma gång påvisas, hurusom den från alla band frigjorda uppfostran, som komma de unga till del, måste lämna alla frön, både de goda och dåliga, full

frihet att utveckla sig. Det vekliga och luxiosa, af traditionella sedvänjor och fördomar bundna familjelif, som föres på ett gammalt ryskt adelsgods, är ej heller ägnat att göra ungdomen rustad att upptaga kampen för tillvaron. Sonja, som aldrig varit omgifven af annat än öfverflöd, hyste, säger förf., djup ringaktning för allt, som hör till det materiella i lifvet. Systematisk ordning och ett regleradt husligt lif lärde hon aldrig känna, och i de välmående, ej så särdeles fint bildade familjerna på granngodsen fann hon riklig näring för sina ungdomligt oppositionella åsikter om frihet, jämlikhet och mänskorrätt. Mycket i hennes senare lif låter sig utan tvifvel förklaras af dessa hennes första lifsintryck — förklaras och urskuldass.

* * *

Sonja var 16 år, då de unga kusinerna och barndomsvännerna åter sammanträffa. Det var på en resa, som Sonjas familj företog till Tyskland, Schweitz och Frankrike, under hvilken ett besök aflades hos släktingarna i Stuttgart. Redan vid 16 år såg Sonja ut som en fullvuxen flicka och bar de obekväma, släpande klädningar som då voro på modet. Kusinen gör följande sympatiska skildring af de båda systrarna:

»Ehuru icke hvad man kallar vackra hafva de något mycket tyckesfullt med sig. Anjuta, smärt och högväxt, med rikt askblondt hår och fina drag, Sonja till det yttre hennes fullkomliga motsats, ett rundt ansikte med en färg så varm som en mogen persika, stora uttrycksfulla ögon, hvilka tyckas vilja tränga in i själen på en hvar, den något öppna munnen fyllig som en ros. Ehuru ej smärt är hennes figur mjuk och smidig, alla hennes rörelser äro häftiga, oberäkneliga, spontana, liksom hennés tal, hvilket ibland kväller fram som en bergbäck, ja orden störta öfver hvarandra med en häftighet, som tvingar henne att helt tvärt hålla inne för att hemta andan och återfinna talets tråd. För främlingar har hon dock något skyggt och tillbakadraget. Men drages hon af något som intresserar henne fram ur sin vrå, blir hon snart samtalets medelpunkt och fångslar alla genom den snilletts eld, som strålar ur hennes ögon och präglar hvarje hennes ord.»

Vid denna tid, säger hennes biograf, var hennes böjelse för matematik ej så i ögonen fallande, ehuru hon redan tidigt visade stora anlag därför. Hon var en otroligt mångsidig natur, som genast passioneradtt omfattade allt som fångslade hennes fantasi, förstånd och känsla, och hos Sonja voro dessa tre i lika hög grad utvecklade.

För allt vetande hade hon redan tidigt en outsläcklig törst, det sköna i konsten fängslade och hänryckte henne och för människor och deras förhållanden visade hon en vaken medkänsla.

Redan hos den 16 åriga flickan spårades, ehuru utveckladt och omedvetet, den dubbelnatur, den rastlösa, otillfredsställda längtan, som utgjorde hennes lufs olycka. Aldrig fann hon det hvarom hennes själ drömde, aldrig det ideal, efter hvilket hon trängtade och för hvilket hon glödde. Blott hos lika tänkande återfann hon sig själf, och däraf detta nästan sjukliga sökande efter själsfränder. Det fattades henne likväl förmågan att kärleksfullt gå upp i en annan, att glömma sig själf för denna andra, att i det goda, sköna och sanna höja sig öfver det egna jaget. Öfverallt sökte hon sig själf, sitt eget oroliga, fordrande jag. Ej så att förstå, att Sonja var en utpräglad egoist; hon hade en djup medkänsla för sina medmänniskor, var städse beredd att gå i elden för en skön idé, för mänskligheten, att dö martyrdöden, om det vore nödvändigt. Men då detta icke var nödvändigt glömde hon eller förbisåg de små kärleksplikter, som hade kunnat lyckliggöra hennes omgifning. Hvardagslifvet med dess skyldigheter, sorger, fröjder och lidanden var för henne fullkomligt främmande och hon betraktade det med oförstående, likgiltiga, nästan fientliga ögon.

Det oaktadt förstod hon att vinna många verkliga, trofasta vänner. Hon ref andra med sig oemotståndligt, antingen de ville eller icke, vann dem för sig och sina idéer. Denna personlighetens makt innebär stora faror för dem, som stå under inflytande af det elektriserande herravälde det utöfvar, och däraf kan man förstå den feber, som vid denna tid som en smitta gripit hela det unga Ryssland och dref Sonja till det viktigaste, ödesdigraste steget i hennes lif, gifternålet med Kovalevsky. Själf stod hon å sin sida viljelös och blind under deras inflytande, hvilka inspirerat henne de politiskt-sociala idéer, som lågo i tidens riktning och åskådningssätt. I främsta rummet var det den äldre och erfarnare Anjuta, som drog systemen med sig i all den jäsande oro, som förtärde henne själf och följde henne så länge hon lefde.

Den uppfostran systrarna fingo gjorde äfven sitt till för att dana dessa komplicerade karakterer. Modern var en liflig och älskvärd dam, godhjärtad och välvillig men svag. Full af intresse för humana sträfvan den byggde hon skolor på sitt gods, upprättade härbergen för de fattiga och tog sig moderligt an sina nyss från lifegenskapen befriade bönder. Hon öfversatte tyska ungdomsböcker på ryska, då ungdoms-

litteraturen i det dåtida Ryssland var ett så godt som ouppodlat fält, ja, hon undervisade icke sällan själf i byns folkskola. Det tycktes dock ej som om döttrarna deltagit i moderns ädla sträfvanden eller ägnat dem någon vidare uppmärksamhet. De gingo sin egen väg fram och det goda som de hade under ögonen förbisågs eller ringaktades för de stora framtidsdrömmarna om frihet, jämlikhet och framåtskridande.

Båda systrarna lefde i en värld för sig, knappast anad af föräldrarna. Att detta förtigande, detta hemlighetsmakeri, denna värld af hemliga tankar, känslor och drömmar hvori de rörde sig, skulle utöfva en oemotståndlig tjuvningskraft på två så eldiga naturer är lätt att förstå. Ju äldre Sonja blef, ju mer slöt hon sig inom sig själf och undandrog sina närmaste den idékrets i hvilken hon lefde, och af de många tanter, grandtanter och onklar, som beundrade och bortklemade den unga begåfvade flickan, torde väl ingen enda fått kasta en blick in i denna »eldsjäl». Anjuta var mindre förbehållsam och icke sällan kom hennes åsikter i skarp konflikt med den äldre generationens, under det att Sonja med sitt mjuka, böjliga väsen diplomatiskt förstod att dölja hvad som byggde och bodde inom henne och gjorde sig älskad till och med af den mest utpräglade motståndare till allt hvad kvinnoemancipation heter. Hon kunde prata så barnsligt, vara så förtjusande naiv och enkel att blott den mest skarpsynte kunde hos henne upptäcka något annat än den älskliga, anspråkslösa unga flickan. Men redan vid tidiga år visade hon en starkt utpräglad egen vilja, ett begär att t. o. m. i småsaker göra sin själfständighet gällande. Sonja ville sällan hvad andra ville; gick man ut och gick, föredrog hon att stanna hemma, satt man tillsammans fick hon en plötslig lust att gå ut och promenera o. s. v.

Sålunda karakteriserar biografen sin berömda släkting. Vi skola dock ihågkomma, att det är den ännu outvecklade, af lifvet oberörda och opröfvade unga Sonja som skildras, och att den himmelsvidt olika sfer, hvori kusinen lefde, kommer henne, trots den varma sympati hon känner för sin släkting, att bedöma henne från den tyska adelsdamens något konventionella ståndpunkt.

* * *

Framställningen öfvergår nu att beröra den episod i Sonja Kovalevskys lefnadssaga, hvilken varit föremål för de mest legendartade och vilseledande utläggningar, hennes giftermål och därmed sammanhängande omständigheter. Biografen anser det som en plikt

mot den döda, att med stöd af familjebref, hvilka föreligga svart på hvitt, framställa dessa tilldragelser i Sonjas lif så som de verkligen ägt rum och icke så som de af hennes föregående biografer tecknats i minnet, efter Sonjas egen fantasirika berättelse.

De omtalade brefven, där Sonjas förlofning och giftermål afhandlas, förskrifva sig äfven de från en kvinlig släkting. Redan från början spårar man, hurusom man med mer bekymmer än glädje inom slakten motsåg de ungas förening. 1888 på våren hade förlofningen försiggått, men det finnes intet som ger stöd för det antagandet, att Sonja genom en finguerad enlevering tilltvingat sig föräldrarnas samtycke. Modern var alltid för partiet, då hon ansåg Kovalevsky för en bildad och bra människa med en solid karakter. Faderns samtycke var dock svårare att erhålla, men som Sonja försäkrar, att hon aldrig skulle gifta sig med någon annan, dröjer det ej länge förr än äfven hans motstånd öfvervinnes. Och nu är Sonja öfverlycklig. Redan i september skall bröllopet firas på Palibino.

Tanten beskriver Kovalevsky i ett bref sålunda: »Nu har jag gjort bekantskap med fästmannen. Han har åtminstone icke missagat mig och redan det är tillräckligt. Vacker är han visserligen icke, men icke heller ful. Han är snarare liten än stor, har slätt hår, som hänger något långt ner i nacken och små, ljusa mustascher. Jag begriper egentligen icke hur han från första stunden kunnat göra ett så starkt intryck på Sonja. Af hans konversation kan man märka, att han är en bildad och kunnig man. Hvad han vidare är, får framtiden utvisa. Mätte vår Sonja bli riktigt lycklig med honom!»

Följande bref från Palibino ger en ganska liflig och utförlig skildring af bröllophögtidigheterna och förberedelserna därtill. Vi låna i sammandrag tantens ord:

»Lisa och hennes familj må väl. Sonja är strålande och förtjusande söt. Kovalevsky ser mycket lycklig ut och tycks vara stolt öfver sin eröfring. — — — Blyg och människoskygg, som Sonja är, vill hon helst tillbringa hela sin dag med läsning eller promenader med sin fästman. Man lämnar dem också den största frihet och de förlovade sällskapa för det mesta endast med hvarandra, med Anjuta och systrarnas väninna, fröken E. — — — Efter frukosten gå vanligen Lisa, Adèle (en ogift moster till Sonja) och jag upp i lilla salongen, där vi ha åtskilligt att syssla med utstyrseln. I förrgår fällade vi handdukar till Sonjas kemiska experi-

ment, i dag har jag sytt öfverdraget till den lilla röda sidenkudde, som Sonja skall ha med sig på resan. Blott en liten del af utstyrelsen är här, det mesta af linne och kläder är kvar i Petersburg. Brudklädningen ehuru enkel, är mycket vacker. Den är af hvitt siden, garnerad med en atlasroulä och ett motsvarande skärp. Sonja är fullkomligt likgiltig för sin toilett och finner allt onödigt eller alltför elegant. Detta hindrar dock ej, att hon är vackrare än någonsin. I går beslöt hon sig för, därtill på det ifrigaste öfvertalad af Kovalevsky, att lägga upp håret i papiljotter och uppträdde i dag med långa lockar, som klädde henne förtjusande. På samma sätt skall hon vara klädd i håret på bröllopsdagen. Denna är nu bestämd till om söndag. Vigseln äger rum efter mässan kl. 12 och sedan far man tillbaka till Palibino. Sonja tar ej den ringaste del i inpackningen af sina saker och det är med nöd man kan förmå henne att kasta en blick på någonting. Lisa måste därför oupphörligt ta Kovalevsky till råd, hvilken är mycket mer praktisk och tycks ha stort ordningssinne. Han har ett mycket behagligt, godmodigt väsen och har redan slutit sig varmt till Lisa och den öfriga familjen. Han kommer äfven rätt bra öfverens med Wassili Wassiljewitsch (Sonjas far), ehuru denne ej rätt kan förlåta honom, att han röfvar bort hans älskling. Den stackars W. W. är så nedstämd, att jag blir ledsen bara af att se på honom. Naturligtvis gör han sig stora bekymmer angående Sonjas framtid och anser henne vara för ung för att kunna känna verklig kärlek och tror att hon snart skall vakna ur sitt rus. Lisa är mycket mer förhoppningsfull och Sonja själf är en bild af lycksalighet.»

Så skildras själfva bröllopet. Det är i ett bref dateradt Palibino d. 16 sept. 1868.

»Så äro de då gifta och sin kos! Gårdagen var som en enda oredig, orolig dröm, öfver hvilken dock det unga parets strålande ansikten kastade ett förklarande skimmer. Nu äro de redan halfvägs till Petersburg, deras tillkommande hem, där de, som jag hoppas, skola bli riktigt lyckliga. Ju mer jag lär känna Kovalevsky, ju mer inser jag, att hans karakter är en borgen för Sonjas lycka. Han tycks ha ett förträffligt hjärta, varma känslor, goda grundsatser, mycket sinne för familjelif och framför allt en djup böjelse för Sonja. Hon å sin sida älskar honom passionerad.

Du kan tänka dig att gårdagen var ansträngande. Från tidigt på morgonen voro alla på benen. Adèle, som åtagit sig en hårfrisörskas roll, hade händerna fulla med arbete. Först kom Anjuta,

hvars rum ligger på nedre botten, i peignoir för att få sitt hufvud friseradt. Sedan kom turen till Lisas hårklädsel, och sist kom Sonja, frisk, glädjestrålände och vacker, som det anstår en brud. I Lisas rum försiggick brudtoiletten, en enkel dräkt, i hvilken hon tog sig förtjusande ut. Hennes vackra hår föll i långa lockar i nacken, en krans af myrten och orangeblommor var fästad på den långa tyllslöjan. Icke ett enda smycke, ej en prydnad, men så mycken älsklighet och behag, att alla försäkrade sig aldrig ha sett en så söt brud. Det strålände uttrycket lämnade henne under hela ceremonien ej ett ögonblick, men det var ej uttrycket för en flyktig känsla utan en djup, inneboende lycka.

Kl. 11 foro vi i en lång rad af vagnar till kyrkan. Eftersom bröllopet firades på landet och i en familj, som ej håller strängt på vid dylika tillfällen öffiga seder och bruk, hade man lämnat alla sådana å sido. Det var ej en gång någon »brudfader» eller »brudmoder», hvarken på Sonjas eller Kovalevskys sida. Men innan man begaf sig i väg, välsignade Lisa och hennes man det unga paret med den helgonbild, som Sonja några veckor efter sin födelse fått af sin morfader. Därpå satte sig Kovalevsky med sitt bröllopsvittne i en vagn för att fara förut. Efter honom följde Lisa och W. W. och deras båda döttrar, sedan släktingarna och bröllopsgästerna. Färden till kyrkan var lång, men särdeles angenäm, ty landskapet är nu mycket måleriskt med dess röda och gula färgton, som afsticker mot höstsädens friska grönska. Vädret hade klarnat, och då vi foro förbi en by blefvo vi mottagna af unga bondflickor, som till brudens ära afsjöngo några ganska entoniga sånger. Tjänsteflickorna och de unga flickorna på godset hade redan föregående afton samlats utanför Sonjas dörr och sjungit medan hennes hår kammades för natten, och hela morgonen ända till dess vi satte oss i vagnarna ljödo deras sånger, hvilkas ord troligen äro mer harmoniska än melodien.

Vigseln var så enkel som tänkbart är. Då brudparet önskat att den skulle vara så kort som möjligt, hade man icke ens skickat efter sångare från Revel och hela akten förrättades tämligen knapphändigt af presten och diakonen. Äfven åskådarne voro ej synnerligen talrika och bestodo till största delen af bönder. Hela ceremonien varade ej mer än 20 minuter, hvarefter man åter satte sig i vagnarna, de nygifva med Lisa och Anjuta, de öfriga så som de kommit. Vid hemkomsten bjöds champagne; sedan delade man sig småpratande i grupper, till dess middagen serverades kl. $\frac{1}{2}$ 3.

Högtiden till ära dinerades det i öfre salen. Två långa bord voro dukade och rikt prydda med blommor och silfveruppsatser med frukter, sylter och konfektyrer. Sällskapet bestod af ungefär 40 personer. Anjuta, som alltid ser bra ut i toilett, var denna dag påfallande vacker i sin skira lilas-färgade klädning och hvita narcissor i håret. När middagen var serverad bjöd W. W. Sonja armen, Lisa Kovalevsky. Det unga paret hade sin plats vid bordets midt mellan föräldrarna. Under måltiden förekommo en mängd skåltal. Strax efter middagen iförde sig Sonja sin restoilett och omkring kl. 5 körde de nygiftas vagn fram. Afskedet var mycket gripande, ehuru alla bemödade sig om att bekämpa sin rörelse. Den stackars Sonja, som på morgonen varit så strålande, bet sig i läppen för att ej brista i gråt. Det var med möda hon slet sig lös från Anjuta.»

* * *

Så hade Sonja de sorglösa ungdomsåren bakom sig och för henne låg lifvet med dess allvar och strider. Att de rosenfärgade förhoppningar, hvarmed hennes närmaste följt den unga bruden på hennes bröllopsfärd snart nog förbleknade i verklighetens nyktra ljus, finner man af de utgjutelser hvarmed ett par veckor därefter samma tant ger luft åt sitt bekymmer. Hon har besökt det unga paret i deras hem i Petersburg, beskriver det vackra, rymliga rum, som på en gång är salong och arbetsrum, hvars ena ända är bekvämt och modernt möblerad, den andra ägnad åt Sonjas studier med hennes skrifbord, en stor bokhylla, ja t. o. m. ett skelett för den unga fruns fysiologiska och anatomiska studier. Men trots det att det hela ger ett allvarligt och gediget intryck, att Sonja ej ser mindre strålande ut än på sin bröllopsdag och att hon hvarken sett eller hört något ofördelaktigt om Kovalovsky, känner sig ändock tanten orolig för sin lilla Sonjas framtid, då allt hvad som förspörjes om mannens familj och utsikter är så ytterst obestämdt och sväfvande.

Det var dock icke ett lugnt och bekvämt hemlif hvarefter den unga frun tränade. Det var för en annan verkningskrets än en husmoders som en Sonja Kovalevsky var ägnad. Redan året efter sitt giftermål finna vi det unga paret installeradt i Heidelberg, där för den begåfvade ryskan det annars för kvinnor tillslutna universitetet öppnar sina portar och det så helt, att själfva professorn i matematik, Königsberger, i egen hög person för henne till hennes plats i föreläsningssalen. Den lilla Sonja blir snart en ryktbar personlighet och tyckes mer och mer glida ur synhåll för den närmare

amiljekretsen, hvilken med så mycken ömhet och intresse omfattat den unga släktingen. Blott några få gånger träffades de båda kusinerna efter Sonjas giftermål. En gång under studietiden i Heidelberg, då den unga matematikern beskrifves som glad, liflig och språksam, hennes man mera stilla och tillbakadragen. Äfven några år senare i Berlin gör kusinen Sonja ett besök i Thiergartenstrasse, där hon hyrt sig en våning i närheten af sin lärare, prof. Weierstrass, hvilkens gamla systrar moderligt tagit sig an den unga frun. Äfven nu är det intryck Sonja gör gladt och odeladt angenämt, hon visar sin kusin med stolthet det stora rosentråd, öfversålladt med purpuröda blommor, som hennes faderliga vän och lärare förärat henne, beskrifver med mycken humor de improviserade måltider, som hon och hennes man intaga under hans besök i Berlin, då de ej ge sig tid att äta på en restaurant, utan proppa sig fulla med kakor hos en konditor.

Sista gången kusinerna mötas är det i Petersburg 1881, där Sonja vistas på ett besök, medan mannen är kvar i Moskva. Nu är det intryck Sonja gör helt annat. Det glada, frimodiga hos henne är borta, hon är nervös, orolig, jäktad, tyckes sky människor och ängsligt gå ur vägen för dem. Hennes vänner äro oroliga för henne och frukta att hon inlåtit sig i några politiska förvecklingar, som kunde komma att stå henne dyrt. Men det är något helt annat än de misstänka. Den hjärtegone Kovalevsky, den duglige, lärde vetenskapsmannen hade, gifvande vika för en obegriplig svaghet, ej blott fört sin egen familj till ekonomiskt obestånd utan, hvad värre var, äfven åsamkat andra familjers ruin, och dessa mannens olyckliga spekulationer hade gjort det nödvändigt för Sonja att vara på sin vakt under vistelsen i Petersburg. Men trogen sin vana anförtrdde hon ingen sina bekymmer och lät ingen blicka in i sin själ. Kort därpå följde Kovalevskys tragiska slut, Sonjas förtviflan och alla de händelser, som förde den på all personlig lycka skeppsbrutna att i vetenskapens armar söka en ersättning för hvad hon förlorat.

* * *

Vi ha här, samvetsgrannt följande en kärleksfull hands anvisning, sökt teckna några drag af barnet och den unga flickan. Det senare skedet af Sonja Kovalevskys lif, den matematiska professors och den skönlitterära skriftställarinnans, är så nära förbundet med vår tid och vårt land att därom denna hennes biograf intet nytt haft att säga utöfver det vi redan känna.

Må det dock till sist tillåtas oss att uttala den förhoppningen, att den lifshistoria, hvarur vi här meddelat några lösryckta blad, en gång måtte finna en tecknare, som med objektivitetens samvetsgranna skarpblick på samma gång som sympatiens kärleksfulla förstående vet att i sitt rätta ljus framställa bilden så väl af människan som vetenskapsidkaren Sonja Kovalevsky. Matematikern, fru Kovalevsky, eller det område där hennes betydelsefullaste lifsgärning står att finna, har hittills, som vi veta, så godt som förbigåtts af hennes biografer. Blott så, fattad i sitt rätta sammanhang, skulle full rättvisa komma att skänkas åt en kvinna, som hör till vårt tidevarfs märkligaste och intressantaste personligheter.

L. D—n.

En akademisk högtidsdag.

Den senaste docentutnämningen inom juridiska fakulteten i Uppsala har nu redan länge utgjort allmänna samtalsämnet i akademiska och litterärt intresserade kretsar. Då den på samma gång har icke så litet med kvinnofrågan att skaffa, är det en helt naturlig skyldighet för dennas organ i Sverige att taga närmare notis om saken. Ett ögonvittnes skildring af *Elsa Eschelssons* disputation och doktorspromotion den 31 sistlidne maj torde därför väl försvara sin plats i Dagny.

Disputationen ägde rum i lärosalen n:o 4, på grund af sin storlek ofta använd för dylikt ändamål. På främsta bänken till höger från katedern räknadt sutto, som öfligt är, de tre opponenterna, främst den af juridiska fakulteten utsedde förste opponenter, hvilkens uppgift egentligen är att framställa hufvudanmärkningarna, d. v. s. de, som gälla själfva ämnets beskaffenhet, det vetenskapliga arbetets resultat, afhandlingens disposition etc. Såsom förste opponenter fungerade här själfve professorn i civilrätt. De båda andra opponenter utses af författaren till den afhandling, som skall ventileras, vanligen bland kamrater och vänner. Andre opponenter, — hvilkens plats för något år sedan vid en disputation i romanska språk i Uppsala sköttes af en kvinlig student — anses företrädesvis ha granskningen af detaljerna om hand; men någon bestämd arbetsfördelning mellan

förste och andre opponenter lär icke nödvändigt behöfva vara genomförd. Tredje opponenter har en alldeles egendomlig ställning. Ursprungligen torde hans uppgift ha varit den han ännu vid Lunds universitet innehar, nämligen att kritisera afhandlingens språk och stil. I Uppsala har han dock allt mera öfvergått till att bli, hvad studentspråket kallar »skojoponent», och det gör på teologiska disputationer ett synnerligen egendomligt intryck att höra honom taga enstaka uttryck i den dogmatiska eller kyrkohistoriska afhandlingen till utgångspunkt för stundom tämligen clown-artade och burleska kvickheter, omedelbart efterföljda af den traditionella afslutningen på dylika disputationer: läsning af välsignelsen. På de s. k. »profana» disputationerna, där ingen sådan afslutning förekommer, utgör däremot tredje opponenter inlägg ofta ett välbehöfligt attiskt salt till den föregående, något hårdsmälta bevisföringen. — Andre och tredje opponenter respektive platser sköttes här af en hofrättsnotarie och en jur. fil. kandidat. Bänken bakom opponenter intages af juridiska fakultetens professorer, de fleste, liksom opponenter, i högtidsdräkt. För öfrigt fullt hus.

Till venster bredvid katedern står ett bord, belastadt med de större och smärre luntor, dem förf. begagnat såsom källor; och bakom katedern, mestadels vänd åt opponenter bänk, sitter han själf på en tämligen hög »lärostol». Disputationen varar ju i nära 4 timmar och kan bli tröttsam nog för respondenten i alla fall.

Respondenten, ja! Det lär tyvärr inte gå an att i en sådan skildring som denna hoppa öfver hufvudpersonen. Men med personlig kändedom om dennas obenägenhet för att framdragas för allmänheten nödgas jag begränsa mig dels till de uppgifter, som finnas tillgängliga i universitetskatalogen, dels till sådana iakttagelser, dem hvilka som helst af de vid disputationen och promotionen den 31 maj närvarande åhörarne och åskådarne kunna bestyrka.

Elsa Olava Kristina Eschelsson, född 1861, blef student vid Uppsala universitet 1882 och aflade, efter föregången filosofie kandidat, juris utriusque kandidatexamen 1892 med mycket vackra betyg. Juris licentiat d. 24 maj 1897. — Så långt katalogerna.

Det är sedan, hoppas jag, ingen indiskretion att tillägga, att apparitionen är utmärkt af kvinlig värdighet och nobless, rösten klar och välljudande samt böjlig utan att vara vek. En lätt anstrykning af nervositet, — för öfrigt ytterst vanlig i början vid alla akter af detta slag, — försvann strax efter första meningsutbytet mellan förf. och första opponenter och efterföljdes af ett lugn, som gjorde dis-

putationen till en sannskyldig högtid äfven för icke — fackmannen. Det behöfdes ingen juridisk bildning för att njuta af den snabba uppfattningen, den skarpa logiken, den ovanliga förmågan att klart referera opponenternas ofta ganska invecklade och abstrakta argumentering, — en virtuositet, som sannerligen kunde berättiga den nya juris doktorn att på sig tillämpa prinsessans ord i Goethes Tasso:

»Ich freue mich, wenn kluge Männer sprechen,
dass ich verstehen kann, wie sie es meinen.»

Icke ens den ästetiska njutningen fattades, så juridiskt vetenskaplig disputationen än var: därför sörjde den precision och elegans, hvarmed försvaret sköttes.

Icke-fackmannen fick också snart genom juristerna själfva vittnesbörd om, att han ägde rätt att beundra i godan ro. Deras belåtenhet framlyste redan ur förste opponentens sätt att avsluta sin opposition och ännu mer ur e. o. opponentens uppträdande.

Det gick ett sakta sorl af nyfikenhet genom auditoriet, då vid respondentens öfliga uppmaning till hvem som helst af åhörarna att opponera, professor Trygger reste sig och med en noggrannhet, vittnande om stort intresse för afhandlingen, sida för sida angrep detaljer däri. En episod ur den tämligen långa replikväxling, som nu följde, torde förtjäna anföras. Det gällde tolkningen af ett ställe hos en äldre juridisk författare, hvarvid professorn förklarade, att prof. Winroth i Lund hade i ett utgifvet arbete citerat samma ställe, men fått fram en helt annan mening därur än fröken E. — »Själ», tillade professorn, »har jag också citerat stället i en afhandling, men då jag inte lyckades få meningen fullt klar för mig, nöjde jag mig med att på ett något tvetydigt sätt uttrycka den för att icke från något håll kunna angripas för tvetydigt sätt att referera.» — Respondenten förklarade då, att hon visserligen vid första genomläsningen af det omtvistade stället hade haft samma uppfattning däraf som prof. W., men att hon efter noggrannare påseende stannat vid den åsikt, hon i afhandlingen framställt. »Och», tillade hon med ett på samma gång förbindligt och sarkastiskt småleende, »som jag hade alldeles fullt klart för mig, hvad jag menade, behöfde jag inte uttrycka mig med någon tvetydighet.»

Det intressantaste ögonblicket var dock, när professorn, efter att ha påpekat ett par smärre förbiseenden, slutade sin opposition med att framhålla, hvilken njutning det var att från de vanliga juridiska afhandlingarna — »dessa mosaikarbeten, sammanplockade af citat och åsikter hemtade ur de mest olikartade författare» — ändt-

ligen en gång få dröja vid ett arbete, som, ehuru författarens första, dock vittnade om verklig originalitet och sammanhölls af en enhetlig åskådning. Slutligen instämde han till fullo i förf.s egen åsikt om de ovanliga svårigheter, hennes ämne erbjöd, svårigheter, hvilka bäst karakteriseras af hennes egna ord i inledningen: »hvad gåfvobegreppet i svensk rätt beträffar, har det icke varit föremål för någon närmare utredning, hvarken i lag eller doktrin. Lagen ingår, som bekant, lika litet på bestämmandet af detta begrepp, som på bestämmandet af de flesta andra. Den talar blott om »gåfva» och »gifva» eller »bortgifva» och uppställer vissa stadganden för de med dessa uttryck betecknade transaktionerna, men säger alls icke, hvad den inlägger i desamma. Den förutsätter tydligen, att detta är något som hvar och en vet, då dessa uttryck ständigt förekomma i det dagliga lifvet, och lämnar för öfrigt åt doktrinen att närmare bestämma detsamma, om så skulle vara af nöden. Äfven inom doktrinen har saken emellertid icke varit föremål för någon närmare utredning.»

Ovanstående citat må också vara nog för att gifva en föreställning om ämnet för den 134 sidor starka afhandlingen: »*Om begreppet gåfva enligt svensk rätt*». Tilläggas bör endast, att uppgiftens svårigheter i icke ringa mån ökats genom den hänsyn förf. tagit till allmänna föreställningssättet och språkbruket vid sina försök att precisera det juridiska begreppet *gåfva*. En sådan hänsyn var naturligtvis nödvändig för att komma frågans lösning in på lifvet, och den erbjuder ett visst intresse äfven för den icke juridiskt bildade, men leder på samma gång lätt ut på en gungfly af sväfvande begrepp och konstruktioner. Juristernas enhälliga omdöme tyckes också vara, att det kräft en ovanligt hög grad af juridisk skärpa och logisk reda för att på ett så lyckligt sätt, som här varit fallet, lösa den vanskliga uppgiften.

Sedan andre opponenter haft ett kortare meningsutbyte med fröken E., uppträdde tredje opponenter, som tycktes roa henne själf icke mindre än publiken. Såsom hon också påpekade i det vänliga och väl framsagda lilla tal, hvori hon tackade för hans »opposition», är det ingen lätt sak att ur en strängt vetenskaplig afhandling kunna uppsöka kvickheter, hvilkas förnämsta förtjänst måste ligga just i egenkapen att förefalla så litet »sökta» som möjligt. Denna svårighet lyckades dock tredje opponenter lösa på ett sätt, som skaffade hela auditoriet, inclusive respondenten, en liten högtid af skratt. Glädjen kulminerade, när han kom till följande, ryckt ur sitt sammanhang, tämligen svårbegripliga mening: »Vi skulle decideradt icke med ett

klart »ja», besvara frågan, om vi gifvit den eller den det eller det, eller om vi af den eller den fått det eller det, men vi *skulle* besvara det med »ja» — nämligen med »ja», åtföljdt af en förklaring.» — Tredje opp. tog sig häraf anledning fråga förf., om nämnda bemyndiga tidsföljd mellan ja-ordet och förklaringen grundade sig på hennes egen speciella erfarenhet; han sade sig omöjligen kunna förklara saken på annat sätt. Och när han därpå med orubbligt juridiskt allvar frågade, hvad i all världen förf. menade med en passus, angående någon rättstransaktion, där hon talar om »hans ja-ord eller *däremot svarande handling*», då var det slut på all akademisk värdighet hos det akademiska auditoriet.

Disputationen var nu slut, och för respondenten återstod blott att mottaga några entusiastiska handtryckningar från akademiska lärare och kamrater. Och så äntligen ett par timmars hvila före den sista högtidliga akten, som skulle sätta kronan på verket, hvilket här betydde så mycket som »hatten på doktorn».

* * *

Juris doktors-promotionen skulle hållas precis half 3 i akademiska konsistoriets rum, och innan klockan slagit, var salen fullsatt af folk. En mängd studenter trängdes i dörren. Akten var helt kort, räckte endast ett par minuter, och den, som väntat sig ett längre tal, blef besviken, men det hela imponerade just genom sin enkelhet.

Juridiska fakultetens dekanus prof. Hagströmer, iförd doktorsfrack och ordnar, intog rektor magnificus' stora stol under tronhimmeln af mörkröd sammet med guldtöfsar, och fakultetens öfriga medlemmar platserna närmast honom på båda sidor om det långa ekbordet med grönt kläde. På anmodan af dekanus uppläste först fakultetens notarie, — samme unge jurist, som nyss tjänstgjort såsom andre opponēt — ett dokument, som var något svårt att exakt uppfatta, men tycktes vara ett intyg om, att juris utriusque licentiaten Elsa Eschelsson fullgjort de skyldigheter och ådagalagt de lärdomsmeriter, som fordras för erhållande af doktorsgraden. Härpå reste sig dekanus, i det han jämte de öfriga juris professorerna satte på sig doktorshatten. Licentiaten framträdde till foten af »tronen», och prof. H. satte därpå ringen på hennes finger och doktorshatten, af en något lägre och graciösare form än den vanliga, på hennes hufvud samt tryckte hennes hand, i det han under synbar rörelse uttalade orden: »Juris utriusque doktor, gånge dig alltid väl!»

*

Det var ett af de ögonblick, som man hela lifvet igenom med glädje minnes; det var en vetenskapsmännens rättvisa, oväldiga hyllning åt en rikt begåfvad kvinna.

Sedan de första lycköskningarna voro öfver, afslutades det hela med en annan slags hyllning af betydligt enklare art: de kvinliga studenternas lycköskan till sin beundrade och afhållna kamrat. Den frambars af Kvinliga studentföreningens ordförande, som, iförd studentmössa, till den hattbeklädda doktorn frambar en större bukett rosor med vidhängande band i de svenska färgerna. Denna bukett tjänstgjorde sedan som bordsprydnad vid den middag, som doktor Eschelsson samma dag, enligt gammal god akademisk sedvänja, gaf för juridiska fakulteten och sina opponenter.

Det var vid denna middag, som hennes förste opponent i sitt lycköskningstal infletade det meddelandet, att fakulteten redan ingått till universitetskansleren med anhållan om den nya juris doktors utnämning till docent i civilrätt.

Denna utnämning, som väckt ringa öfverraskning vid universitetet, är ett lysande exempel på den nobla frisinthet, den från all småaktighet fria rättskänsla, som, säga hvad man vill, ständigt, om också med större eller mindre kraft, visat sig lefvande inom det statsliga och vetenskapliga området i vårt gamla Sverige.

Sverige har redan en gång förut i liknande fråga visat sin andliga öfverlägsenhet: 1884 vid Sonja Kovalevskys professorsutnämning. Det är ingen blott ögonblicklig entusiasm, som kommer mig att jämföra de båda utnämningarne med hvarandra i fråga om deras betydelse för kvinnosaken. Den med våra akademiska förhållanden förtrogne vet, att — nb. för en kvinna — en docentutnämning inom den för sin konservatism och sina höga fordringar mest beryktade fakulteten vid det gamla ärevärdiga Uppsala universitet, kan vara en väl så stor triumf som en professorsutnämning vid ett från byråkratism så fritt och af reformlust så öfverflödande lärosäte som Stockholms högskola.

L. W.

Litteratur.

På klassisk mark. Studier och minnen från ett års vandringar i den antika kulturens länder af *Johan Bergman*. Stockholm 1896.

Författaren, lektor i klassiska språk vid ett af våra allmänna läroverk, har i denna bok beskrifvit sina intryck och iakttagelser under en resa, som han i hufvudsakligt syfte att studera den antika kulturens minnesmärken 1895—1896 företagit i Italien och Grekland med utflykter till Mindre Asiens nordvestra hörn och till halfön Atos.

På reseskildringar från Italien råder ingen brist inom vår litteratur, och nya framkomma ständigt. Denna tidskrift har i årets första häfte anmält tvenne sådana, båda värdefulla, den ena ett verkliga framstående bidrag till vår italialitteratur. Äfven ofvannämnda arbete försvarar väl sin plats bredvid sina föregångare. Den del af detsamma, som innehåller minnen från Italien, rör sig hufvudsakligen om Rom. Läsaren erhåller från fullt sakkunnigt håll och på samma gång i lättläst form en öfversikt af de antika minnesmärkena i den eviga staden, hvarjämte bilder upprullas af antikens lif, sådant det en gång rörde sig på denna brännpunkt af dess kultur. Men äfven det nya lifvet i den gamla staden tecknas med sympati, exempelvis det 1895 firade jubileet till minne af Italiens avslutade enhetskamp. Ett besök i Pompeji får en utförligare beskrifning. Utan att, så vidt anmälararen kan bedöma, innehålla någonting i högre mening originellt om det mångomskrifna ämnet, vittna dessa skildringar från Italien öfverallt om den vakne och intelligente iakttagaren och äro ägnade att gifva en lefvande föreställning om både forntid och nutid i det intressanta landet.

Ännu större uppmärksamhet torde reseskildraren kunna påräkna för sina minnen från Grekland. Ämnet är här mindre känt och står dessutom just nu i medelpunkten för det allmänna intresset.

Såsom naturligt är, sysslar förf. äfven i denna afdelning mest med forntiden. Under de senaste årtiondena har Grekland varit skådeplats för ett ifrigt arbete i syfte att ur jorden framdraga och fullt vetenskapligt studera kvarlevorna från den klassiska forntiden. I detta arbete deltaga under inbördes täflan alla de stora kulturfolken. De äga i Grekland särskilda, med statsmedel underhållna anstalter för arkeologisk forskning. Både på staternas och enskildas bekostnad föranstaltas utgräfningar på sådana punkter, som lofva någon skörd för vetenskapen. Äfven vårt lilla land har på sista tiden tagit del i denna internationella täflan genom de gräfningar, som herrar S. Wide och L. Kjellberg anställt på ön Kalauria, sätet för ett berömdt Poseidon-tempel, bekant bl. a. därför att talaren och statsmannen Demosthenes i det tog sig af dagen.

För dessa vetenskapens landvinningar på den grekiska jorden lämnas oss besked och det i en ledig form samt med utelämnande af

alla torra detaljer, så att framställningen bör vara fullt njutbar för den stora allmänheten. Athen får, såsom billigt är, lejonparten af intresset. Förf. gör reda för dess minnesmärken, både de sedan gammalt kända och dem, som nyligen kommit i dagen. Han har fått tillfälle att såsom medarbetare deltaga i de gräfningar, som det tyska arkeologiska institutet i Athen föranstaltar för att ur gruset framdraga en hel gammal stadsdel därstädes, och har därom åtskilligt lärerikt ått förtälja.

Men det är ju det moderna Grekland, som för närvarande upptager allmänhetens uppmärksamhet. Äfven för detta och för de sträfvanen och känslor, som röra sig inom detsamma, har förf. vakat intresse. Hans vistelse i Athen sammanföll därmed, att de olympiska spelen efter ett uppehåll af 1,500 år ånyo firades, denna gång dock ej i Olympia, utan i det praktfullt restaurerade gamla stadion i Athen, och denna gång under deltagande icke blott af greker, utan äfven af barbarer, såsom tyskar, fransmän, amerikaner m. fl. Denna ej allenast för idrottsväsendet, utan äfven för den nationella rörelsen i Grekland betydelsefulla tilldragelse skildras på ett tilltalande sätt. Det gränslösa jubel, hvarmed den grekiska allmänheten hälsade den grekiske bonden *Luis*, då han ankom till stadion såsom segervinnare i det s. k. Marathonloppet (en liten nätt kappsprungning på en sträcka af 40 kilometer), vittnade om den utomordentligt starka nationalitetskänsla, som är utmärkande för nutidens greker. Samma nationalanda stundom i naiva former mötte den resande öfverallt hos greker i och utom Grekland; så t. ex. hos den fattige byskolmästaren i Delfi, hvilken inför sin klass anropade förf. om Sveriges understöd i grekernas snart utbrytande kamp för att befria sina under det turkiska oket suckande bröder; så t. ex. hos munkarna i den märkvärdiga klosterrepubliken på halfön Atos, hvars beskrifning utgör ett af de mest läsvärda partierna i boken.

Thessalien och Macedonien, de länder således, där de blodiga striderna mellan greker och turkar nu utkämpats, har förf. äfven besökt, och redan då förnams det första mullrandet af det snart utbrytande ovädet. Detta ger anledning till ett kapitel där den orientalska frågan behandlas, hvarvid särskildt redogöres för det »nygrekiska» partiets eller den s. k. »hetairians» sträfvanen och framtidsdrömmar. Denna framställning bör äga värde, då den grundar sig på iakttagelser gjorda på nära håll.

Greklands minnen och Greklands förhoppningar stå i nära sammanhang med hvarandra, och både de ena och de andra ha i föreliggande arbete fått en sympatiserande skildrare, som icke lär förfela att framkalla samma känslor hos sina läsare.

Då vi ägna författarens framställningskonst ett välförtjänt erkännande, anse vi oss dock böra häruti göra en inskränkning. Vi bekänna oss ha varit föga uppbyggda af de rätt talrika partier af boken, i hvilka förf. gör sin egen person med dess egenheter till föremål för humoristisk behandling. Bemödandet att sålunda åstadkomma något muntrande är visserligen lofvärdt, men den humoristiska

tonen synes oss icke riktigt vilja lyckas, och i detta fall är föremålet för behandlingen icke nog bekant för allmänheten, för att ett lifligare intresse skulle kunna framkallas. Åtminstone kunde det för denna allmänhet varit tillräckligt att *en* eller ett par gånger få höra om förf. afsky för tobak och spirituosa.

Boken är prydd med talrika illustrationer, hvilka med få undantag äro lyckade.

S**.

Kampen för och emot negerslafveriet. Ett blad ur Förenta staternas historia af *Cecilia Bååth-Holmberg*.

Den boken medföljande förteckningen på de »källor» författarinnan begagnat visar, att hon nedlagt ett högst betydligt arbete på förstudier till sitt verk och att hon ej sparat någon möda för att kunna lämna så många och så fullständiga upplysningar som möjligt, såväl rörande de personer, som tagit del i kampen för eller emot slafveriet, som rörande de sociala och politiska förhållanden, hvilka mer eller mindre direkt ingripit i densamma. Här och där röjer sig till och med en viss »embarras de richesse»; förf. har ej alltid kunnat motstå frestelsen att medtaga en väl stor barlast af detaljer, när det gällt att belysa en eller annan sida af den stora kulturfrågan. Af huru stort intresse hvarje detalj i och för sig än måtte vara, och huru värdefullt det än är, att ett så rikt och annars tämligen svårtillgängligt stoff rörande en fråga af så stor betydelse som slaffrågan, finnes samlat på ett ställe, skulle dock arbetet otvifvelaktigt vunnit på en något större koncentration.

Trots dess kanske något för stora vidlyftighet är boken både lättläst och underhållande. Författarinnan ger först en återblick öfver kampen för och emot slafveriet i de europeiska länderna, särskildt i England, och öfvergår därefter till en redogörelse för slaffrågans ställning i Amerika, allt ifrån slafveriets införande till dess afskaffande. I denna afdelning af boken förekommer en stor mängd mycket intressanta kulturskildringar. Bland dem förtjänar särskildt *bomullens historia* att påpekas. Klart och öfverskådligt skildrar förf. huru bomullen blef en makt, som behärskade både det offentliga och det enskilda lifvet och huru dess historia så godt som fullkomligt sammanfaller med slafveriets. Ju mera bomull som producerades, ju större var det antal slafvar, som behöfdes på bomullsplantagerna, och ju mera slafvarnas antal ökades, ju förfärligare blefvo de missförhållanden och de skändligheter, som åtföljde slafveriet. Förf. be-

rättar en mängd episoder ur slafveriets historia från denna tid af hemsk förvildning, då alla böjde sig under bomullens herravälde — gripande episoder från slafmarknaderna och slafjakterna samt rörande slafvarnes behandling m. m. af hvilka några genom sin upprörande råhet vunnit en viss historisk ryktbarhet.

Men ju flere skändligheter som begingos, ju varmare blef kampen emot slafveriet. Ädla och högt begåfvade män ägnade hela sitt lif åt arbetet för de olyckliga slafvarnes frigörelse. Med värme och lif skildrar förf. hurusom dessa förkämpar för slafemancipationen trots förföljelser af alla slag med aldrig sviktande mod stredo för hvad de ansågo vara rätt. Striden mellan de olika partierna utkämpades dels i tidningar och tidskrifter dels i kongressen.

Särdeles lifligt och åskådligt skildrade äro några hetsiga debatter, hvilka föreföllo i kongressen, och hvilka äro särdeles karaktäristiska för den tid och den nation dessa skildringar gälla. Mer än en af abolitionisterna blef i kongressen under pågående session öfverfallen och illa misshandlad af sina motståndare. Så blef t. ex. en af slafemancipationens förnämsta målsmän, advokaten Charles Summer, af en representant från en af de södra staterna så illa slagen med en käpp, att han ett helt år sväfvade mellan lif och död och under ytterligare två år var urståndsatt att arbeta. För denna vackra gärning blef slafverivännen af sina beundrande vänner belönad med en *hederskäpp!*

Äfven kvinnor deltog i kampen emot slafveriet på ett lika värdigt som verksamt sätt. Vi påminna blott om Harriet Beecher-Stowe, som genom sitt arbete Onkel Toms stuga, gjorde de amerikanska slafvarnas sak till en världsfråga, som med det varmaste intresse omfattades af hela den civiliserade världen. En stor mängd andra kvinnor voro icke till mindre nytta för den sak de tjänade ehuru de verkade mera obemärkt och inom en trängre krets. Kvinnornas verksamhet och de många förföljelser för hvilka de voro utsatta, hufvudsakligen från »den pöbel, som bestod af aktade och bildade gentlemen», som en af de förföljda kvinnorna uttrycker sig, äro skildrade på ett sätt, som väcker läsarens lifligaste intresse och deltagande. — Arbetet slutar med en öfversikt af det stora slafkriget och en redogörelse för slafvarnes frigörelse.

Som redan är sagdt läser man fru Holmbergs arbete med mycket nöje. Förf. vackra och sanna uppfattning af den storartade konflikt hon skildrar och det rika kulturhistoriska innehållet ger boken ett ganska stort och varaktigt värde, om den ock ej kan anses äga någon större betydelse som litterär konstprodukt. På bök-

ker sådane som denna kan man med sanning tillämpa de ord Viktor Hugo uttalat i inledningen till »Samhällets olycksbarn», att »så länge det på jorden ges okunnighet och elände, skola böcker af sådan beskaffenhet som denna icke vara utan sin nytta«.

G. H.

Dess höga Plaisir. Skildring från Barocktiden af *Birger Mörner*.

Den egendomliga titeln på denna bok får redan i det första, inledande kapitlet sin förklaring, egendomlig äfven den, men som tillika angifver hvad man har att vänta under den fortsatta läsningen. Det är den danska grefvinnan Anne Sophie Reventlows lefnadssaga, som här förtäljes på ett synnerligen originelt sätt genom en serie af taflor, hvilka dock tillsammans bilda något helgjutet, göra ett fullt enhetligt intryck.

Den gamle kungen, den danska »grosscantzlerinnan» Anne Sophie själf och flera andra personer framstå lefvande, i stundom groteska, stundom gripande situationer, ofta så dramatiskt framställda som om de visades oss från scenen. Så t. ex. det oförmodade mötet med drottningen, då den kungliga frillan genom lönngången skall återvända till sitt, i slottets närhet byggda palats; eller den hädiska, för andra gången upprepade vigselakten, då hon som belöning för sitt »rühmliche Conduite» skall göras till drottning, och där den gamla stolta modern hälsar henne med orden: *Je salue ma reine, mais je méprise ma fille!* — Slutligen ock kung Fredriks död, då man nödgas känna medlidande med henne, som nu med ens skall störtas från den usurperade höjden, bortjagas från det lysande eländet.

Anne Sophies yttre tecknas förträffligt vid det tillfälle då hon, straxt efter drottning Louises död, står i begrepp att mottaga kungen hos sig, hvarest bordet står dukadt »med silfverservis för två». »Gestalten hade blifvit fyllig, något väl fyllig kanhända, och hennes rörelser hade blifvit afnätta, men ögonen voro desamma som förr, hennes underbara, bruna ögon.» Hon bär en dräkt af mörkblått, med röda blommor inväfdt tyg, det körsbärsröda bandet kring den nakna halsen är knutet i en bred rosett under hakan, och det pudrade håret uppsatt i en topp, — man ser porträttet för sina ögon!

Säkerligen bär också ansiktuttrycket hos kungens »morgantiska» gemål vittne om de förhärskande dragen i hennes karaktär, hänsynslöshet och njutningslystnad. När folket, vid drottningens

begrafning, sedan sorgetåget passerat, i rättmätig harm kastar sten in genom hennes fönster, känner hon detta icke som en förödmjukelse utan som en utmaning, hvilken hon trotsigt upptager: »Jag månde veta, hvem som vågar kasta den nästa stenen.» Hon har nyss lyckats erhålla kungens löfte att inom tvenne dygn, »längre frist gifver jag Eder inte» intaga den dödas plats på tronen.

Den knappa, ordkarga stilen verkar nästan krönikeartadt och står i stark motsats till det sirliga, med en mängd tyska, fransyska och latinska ord och fraser uppblandade talspråket. Det ligger en tids- och lokalfärg öfver det hela som, om den ock icke vore fullt sann, likväl gör intryck af att vara det. Man icke blott läser den lilla boken med nöje, man läser gärna om den och glömmet den icke, när sista bladet blifvit vändt. Och detta är mera än hvad som kan sägas om en icke så liten del af våra dagars skönlitterära produkter.

L. N.

Efterskörd från 1897 års riksdag.

Sedan vår sista riksdagsredogörelse hafva i kamrarna till behandling förekommit ett par af kongl. maj:t i statsverkspropositionen upptagna förslag, som delvis beröra kvinnans ställning, samt dessutom två enskilda motioner i samma syfte.

I ett föregående häfte af denna tidskrift har redan särskildt redogjorts för frågan om reglering af järnvägs-löneförhållanden. Denna fråga förbigås därför här.

I den innevarande år aflättna kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, hade kongl. maj:t i och för förändring af en *lönereglering för lärare och lärarinna vid småskola och mindre folkskola samt för biträdande lärare och lärarinna vid folkskola* föreslagit en höjning af 125,000 kronor å det på åttonde hufvudtiteln uppförda anslaget: lönetillskott åt lärare och lärarinna vid folkskolor och småskolor. Denna förhöjning hade begärts på det att, oberäknadt de af kommunen lämnade naturaförmåner, husrum och vedbrand, eller därför beviljad ersättning, examinerad lärare och lärarinna vid småskola och mindre folkskola samt *examinerad biträdande lärare och lärarinna vid folkskola* måtte, genom statens lönetillskott till den af kommunen utbetalda lönen, tillförsäkras minst

300 kronor pr år och *oexaminerad* biträdande lärare och lärarinna vid folkskola minst 250 kronor årligen. Vidare begärdes för *examinerad* lärare och lärarinna vid ofvannämnda skolor en löneförhöjning af 50 kronor årligen efter tio års oförvitlig tjänstgöring.

Riksdagen fann kongl. maj:ts förslag välbetänkt och *beviljade* anslaget.

Regeringen hade vidare föreslagit, att vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarium anställd ordinarie rektor, ordinarie adjunkt och *ordinarie lärarinna med adjunkts tjänstgöring* måtte åtnjuta rätt till pension å allmänna indragningsstaten enligt samma grunder, som äro eller varder stadgade för ordinarie ämneslärare vid rikets allmänna läroverk. Riksdagen *godkände* förslaget på den grund, att det vore för undervisningen af vikt, att lärarekåren rekryterades med yngre lärarekrafter.

Slutligen *godkände* riksdagen regeringens förslag om pensionering af lärare och lärarinnor vid ett par småskolelärareseminarier (Haparanda och Mattis).

Däremot nedprutade riksdagen till 2,000 kronor den af kongl. maj:t begärda pensionen af 2,700 kronor för myntgravören vid myntverket, fru Lea Ahlborn. För alla, som känna såväl fru Ahlborns stora konstnärsgåfvor, hvilka gjort henne ryktbar långt utom vårt lands gränser, som hennes plikttrohet och nit under sin långa verksamhet i statens tjänst, måste denna sparsamhet med allmänna medel då det gäller en kvinna, som gjort Sverige så stor heder och afslagit alla fördelaktiga anbud om anställning i främmande land, onekligen förefalla tämligen opåkallad.

* * *

Den ena af de två enskilda motionerna hafva vi redan omnämnt, nämligen herr *J. Jansons* i *Djursåtra* motion i Andra kammaren, att riksdagen måtte hos kongl. maj:t anhålla, det kongl. maj:t täcktes låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka villkor statsbidrag till inom kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning må kunna beviljas, samt till riksdagen inkomma med det förslag, till hvilket denna utredning kan föranleda. Frågan behandlades i Andra kammarens fjerde tillfälliga utskott, som hemställde, att *motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda*. Utskottets afstyrkande utlåtande motiverades därmed, att, skulle statsbidrag lämnas till barnmorskelönerna, blefve barnmorskebefattningarne

statskommunala, och därigenom ingrepp skulle uppstå från statens sida i den lokala självbestämmningsrätten. Vidare ansåg utskottet, att statshjälp till barnmorskornas aflöning skulle från statshushållningens synpunkt endast skada den behjärtansvärda frågan om »*barnmorskempension*», en åtgärd, som, ehuru förslag därom ej vann framgång vid 1895 års riksdag, dock måste anses såsom det närmaste önskningsmålet i oförmälda ärende. Utskottets mening delades af Andra kammaren, som *afslog* motionen, hvadan frågan för denna gång förföll.

Uti en inom Första kammaren väckt motion hade herr *T. Säve* föreslagit, att riksdagen behagade besluta, att småskolelärare och småskolelärarinnor vid de öfningsskolor, som voro förenade med de af landsting inrättade seminarierna för bildande af småskolelärare och småskolelärarinnor, måtte berättigas att räkna sig till godo sin tjänstetid vid dessa öfningsskolor med afseende på tjänsteår och rätt till understöd i småskolelärares med fleres ålderdomsunderstödsanstalt, liksom om de vid småskola tjänstgjort, under villkor att vederbörande seminariums styrelse erlade de afgifter till anstalten, som borde för läraretjänsterna utgå.

Motionären framhöll den påtagliga orättvisan, att lärarne och lärarinnorna vid seminariernas öfningsskolor ej skulle komma i åtnjutande af samma rättigheter som deras kamrater vid de vanliga småskolorna.

Statsutskottet afstyrkte emellertid den af motionären föreslagna åtgärden, på grund däraf att, då dessa öfningsskolor vore *kommunala* skolor, innebure den ett afsteg från en af de viktigaste grunderna för berörda ålderdoms understödsanstalt, nämligen den, att *endast* de lärare och lärarinnor må vara berättigade till understöd från anstalten, för hvilkas aflöning tillskott af allmänna medel åtnjutes. I enlighet med statsutskottets mening *afslogs* motionen i båda kammarna.

Återstår att nämna, det herr *Karl Staaff* i Andra kammaren framdrog till regeringens beaktande de öfverdrifna fordringar, som ställas på föreståndarinnorna vid 3:dje klassens telegrafstationer, hvilka genom rikstelefonens införande fått sig ålagt ett ytterligare arbete. Han påpekade äfven oegentligheten däraf, att då dessa telegrafister, som på landet erhålla fri bostad och vedbrand, förflyttas som biträden till 2:dra klassens stationer i stad, där de gå miste om dessa förmåner, deras ställning i själfva verket ej förbättras utan försämras.

Såsom af våra båda riksdagsredogörelser synes, har af årets motioner endast ett försvinnande fåtal berört kvinnan och hennes arbetsfält, och af dessa har ingen enda varit af någon genomgripande betydelse. Med skäl kan därför sägas, att 1897 års riksdag i detta afseende ej företett någon uppmuntrande anblick för de många kvinnor, i hvilkas ekonomiska och sociala förhållanden framställandet och lösningen af en hel del viktiga samhälls- och lagfrågor på ett så väsentligt sätt ingripa.

A. S.

Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening

sammanträdde den 9 sistlidne juni till sitt första årsmöte under dr Warfvinges ordförandeskap, sedan det stipulerade villkoret för mötets hållande, delägareantalets uppgående till minst 25, på ett tillfredsställande sätt uppfyllts, i det att de i pensionskassan inskrifna för närvarande utgöra 50.

Sedan interimsstyrelsen upplösts och erhållit decharge för sin förvaltning företogs nytt val och utsågos till medlemmar i den nya styrelsen: sjuksköterskan fröken E. v. Baumgarten, dr J. E. Bergwall, fröken M. Leijonhufvud, bankdirektör G. Lettström, revisionsrekreterare H. Rohtlieb, professor P. G. Rosén, sjuksköterskan fröken H. Sundström, dr F. W. Warfvinge samt professor P. J. Wising. Då enligt stadgarna en representant för föreningen Röda korset och en för Fredrika-Bremer-Förbundet skall ingå i styrelsen, utsågos fröken F. von Otter och fröken S. Ulrich att representera dessa båda föreningar. — Till revisorer utsågos dr Th. Hellström, dr E. Sederholm och sjuksköterskan fröken S. Kjellson. Till suppleanter valdes dr C. Flensburg och prof. J. Wærn.

* * *

Sedan *svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening* nu trädit i laga kraft och det i så många afseenden behjärtansvärda företaget redan kan sägas framvisa ett öfver förväntan godt resultat, tack vare ett energiskt och uppoffrande arbete af för sjuksköterskornas intressen nitälskande personer, kan en kort återblick på gången af detta arbete och föreningens nuvarande ställning ej sakna sitt intresse.

Första uppslaget till bildandet af en pensionskassa för sjuksköterskor gafs sommaren 1894 genom en af några sjuksköterskor till Fredrika-Bremer-Förbundet ställd förfrågan om förbundet skulle vilja bilda en pensionskassa med ofvan nämnda syfte. Då förbundets styrelse ansåg sig icke kunna bifalla denna anhållan till följd af de många andra företag, som redan togo dess tid och krafter i anspråk, öfverenskom ett antal för saken intresserade personer att söka åstadkomma en gemensam fond för sjuksköterskor, där hvarje delägare kunde påräkna en den gjorda insatsen motsvarande andel i inflytande vinst- och gåfvomedel.

Inflytelserika personer, däribland ett flertal läkare, skänkte företaget sitt beredvilliga intresse, och ett upprop till allmänheten med begäran om penningbidrag till bildandet af en garantifond utfärdades. Inbjudarna hade glädjen att se denna begäran mottagas med frikostig välvilja; i flera af rikets län arbetades med ifver för den goda saken och äfven många enskilda hjälpare bidrogo att främja företaget.

Inbjudarne sammanträdde sedermera på hösten 1895 och tillsatte tvenne komitéer, en för förvaltande af löpande ärenden samt en för utarbetande af förslag till stadgar.

I mars månad 1896 antogo inbjudarna med några få ändringar det uppgjorda stadgeförslaget, samt utsåg en interimsstyrelse med uppdrag dels att söka k. m:ts stadfästelse å dessa stadgar, dels att leda och främja föreningens intressen, intill dess ordinarie, å allmänt årsmöte vald styrelse kunde öfvertaga detta värf.

Omedelbart efter det k. m:ts stadfästelse å stadgarna för *Svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening* erhållits den 25 sept. tillkännagaf styrelsen genom annons i allmänna tidningar, att ansökningar om medlemsskap i föreningen kunde från och med den 1 nästkommande nov. insändas samt att kassan öppnades för insättningar den 1 januari 1897.

Föreningens garantifond uppgick vid denna tid till något öfver 25,500 kr.

Den första insättningen skedde den 7 jan. Delägarnas antal är för närvarande 50, hvaraf 35 gjort insättningar af tillsammans 4,240 kr. Lägsta insatsen har varit 10 kr., högsta 500 kr. Garantifonden uppgår för närvarande till kr. 30,222: 96.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Nordisk tidskrift, 1896 n:r 8; 1897 n:r 1—3. — Statistisk tidskrift n:r 1. — Kyrklig tidskrift n:r 1—5. — Läsnig för hemmet n:r 1—2. — Läsnig för folket n:r 1. — Hemåt n:r 1—6. — Månadsblad för K. F. U. M. n:r 2—6 — Pedagogisk tidskrift, 1896 n:r 11—12; 1897 n:r 1—4. — Svensk läraretidning, n:r 1—23. — Verdandi n:r 1—3. — Slöjdundervisningsbladet n:r 1—5. — Helsevänner n:r 1—9. — Jordmodern n:r 1—5. — Sedlighetsvänner, 1896 n:r 5—6; 1897 n:r 1—3, 2 ex. — Moral n:r 1. — Svensk bokhandelstidning n:r 5—24. — Nya bokhandelstidningen n:r 5—22. — Svensk musiktidning n:r 3—12. — Skogvaktaren n:r 1—2. — Viola n:r 3—11. — Nya kyrkans tidning n:r 1—5. — Idun n:r 5—22. — Svensk Damtidning n:r 5—23. — Kamraten n:r 13—24. — Folkskolans barntidning n:r 1—23. — Linnéa n:r 2—10. — Nutid n:r 2—6. — Finsk Tidskrift n:r 1—5. — Nylænde n:r 2—11. — Kvinden og Samfundet n:r 2—5, 2 ex. — Blätter des Badischen Frauenvereines nr 3—11. — Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 5—24. — Neue Bahnen, 1896 n:r 3—11. — Die Frauenbewegung n:r 3—10. Dies Blatt gehört der Hausfrau! n:r 16—18. — Lend a Hand n:r 1, 2. — The Charities Review n:r 1—2. — The English Woman's Review n:r 2. — The Nursing Record n:r 461—480. — The Nurse's Journal n:r 26. — The Review of Reviews n:r 2. — The Woman's Journal n:r 2—22. — La Femme n:r 3—11. — La Revue féministe n:r 3, 4. — La Ligue n:r 2.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

Alb. Bonnier: *A. Wahlenberg*, »Så hände det sig...». — *F. Coppée*, Hvems är skulden?

Fahlerantz & Co: *E. S. Turner*, »En liten slarfver». Stora Syster.

C. E. Fritzes Kongl. Hofbokhandel: *G. Björkman*, Qvinnoära. — *F. Coppée*, Strejk.

H. Geber: *A. Cleve*, På exkursion. — *G. Reuter*, Af god familj.

Z. Hægström: *S. Frykholm*, Lyckans hägringar.

Hälsövännens förlagsexpedition: *E. W. Wrettlind*, Handbok för sjukskötsel i hemmet. — *F. Lundgren*, Vinkar och råd till folkskolans lärare.

L. Hökerberg: *E. Orzesko*, Två poler.

J. W. Löfving: *F. Hoffmann*, Indianhöfdingen. — *E. Marryat*, I kvällsskymningen.

Samson & Wallin: *T. Holmberg*, Från skolsalen. — *A. Vikström*, Dikter.

Wahlström & Widstrand: *P. Hallström*, Brilljansmycket. — *H. Molander*, En lyckoriddare. 2 ex. — *J. Bergman*, På klassisk mark. — *B. Mörner*, Dess höga plaisir. — *C. L. Anjou*, Tal och uppsatser.

J. Leffter, De industriella arbetarskornas lefnads- och löneförhållanden.

Från Fosterlandsstiftelsens Förlagsexpedition hafva utkommit:

Stycken ur Davids Psalmer.

Melodier för en eller flera röster med ackompanjement för pianoforto eller orgelharmonium af *Joel Blomqvist*.
Inb. 7: 50.

FRIDEBOG,

Folkkalender för 1897, af Pastor *B. Wadström*, med bidrag af flera författare. Rikt illustrerad.
Kart. 1 kr., klottb. 1: 75.

Varde ljus,

Illustrerad missionskalender för 1897, af Docenten *A. Kolmodin*, med bidrag af flera förf. Häft. 1 kr., kart. 1: 25.

Korn åt små fåglar,

Kristlig barnkalender för 1897.
Häft. 1: 25, kart. 1: 50.

Den heliga historien,

af *Alfred Edersheim*,
Teol. och Fil. Doktor.
Från världens skapelse till Israels
utvandring ur Egypten.
Häft. 1: 50.

Hemligheten att blifva och förblifva lycklig,

af Pastor *W. Faber*.
Häft. 50 öre.

Ur själarnes lif.

Blad ur dagboken och minnet, af *G. B.*
Häft. 1 kr.

Under sorgen.

Några drag ur en faders erfarenhet vid ett barns död,
af *Félix Bungener*. Häft. 50 öre.

Den kristna kvinnans ställning och uppgift.

Ett ord till gifta och ogifta kvinnor
af *K. Wagner-Groben*.
Häft. 25 öre.

Zelophads Döttrar.

En studie i kvinnofrågan efter bibeln
af *Mathilda Roos*.
Häft. 25 öre.

KARIN HOLM.

En berättelse för mödrar
af *Mathilda Roos*.
Häft. 20 öre.

"Klippmannen".

En studie efter bibeln
af *Mathilda Roos*.
Häft. 20 öre.

HEMÅT.

Berättelser af *Ernst Evers*.
Häft. 1: 50.

Från Rysslands stepper.

Kristliga berättelser
af *Ernst Schroll*.
Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Strid och Seger.

Berättelse från Hugonottförföljelserna
af *Emma Leslie*.
Häft. 60 öre, kart. 80 öre.

Barnens Bilderbok

med berättelser för de små af *L. S.*
Femte boken. Inb. 75 öre.
De föregående böckerna 1—4 finnas
äfven att tillgå.

Småplock åt Barnen

af *Anna Rosén*.
Med illustrationer af
Jenny Nyström-Stoopedal.
Häft. 75 öre, inb. 1 kr.

Bibliotek för de unga:

N:ris 76—83. Åtta nya berättelser
till pris 10, 15, 20 och 25 öre pr styck.

Lilla Barnbiblioteket.

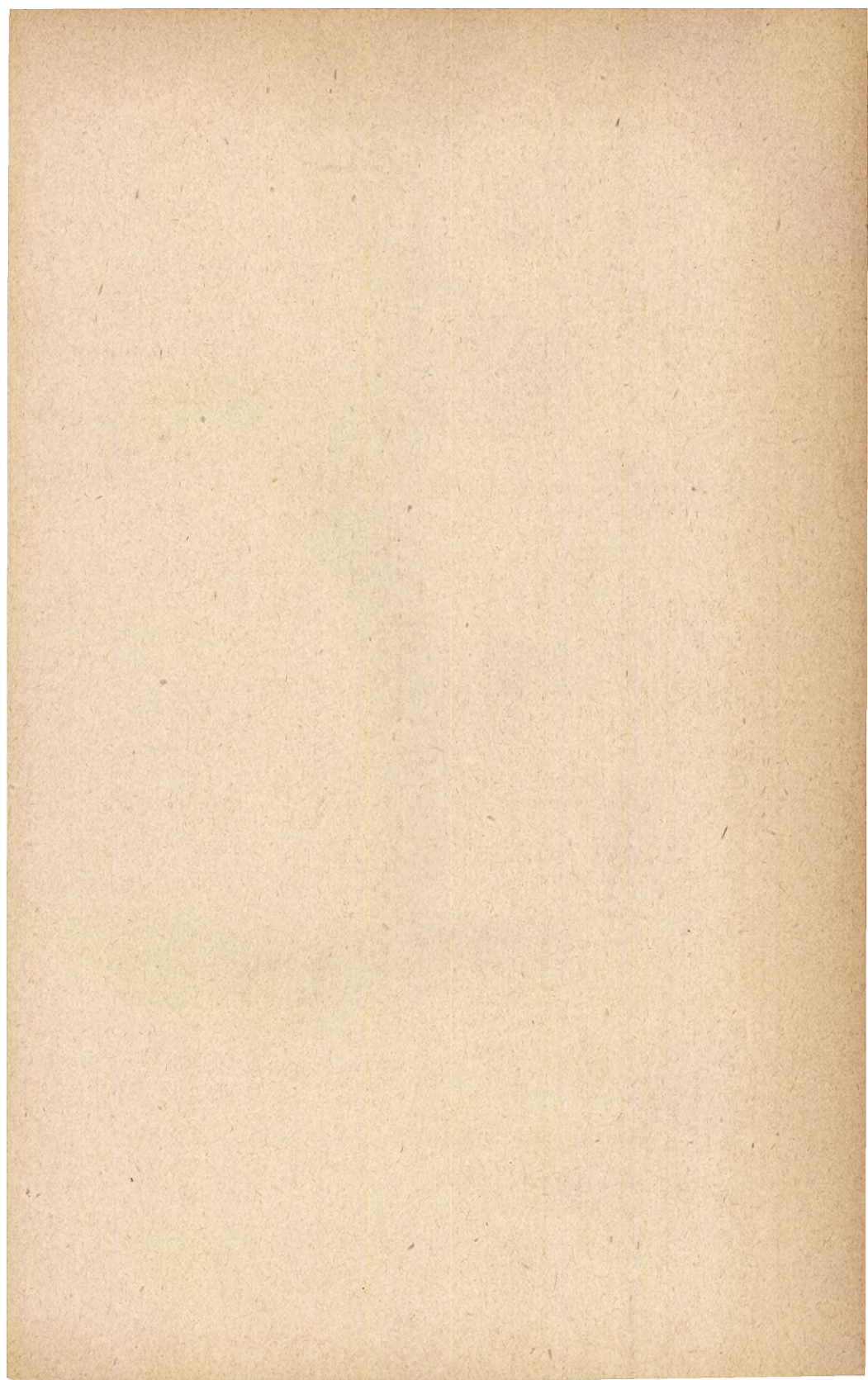
Berättelser samlade af *E. S. K*
Andra serien, innehållande häftena
7—12, med illustrationer, 10 öre pr
häfte eller 60 öre pr serie.

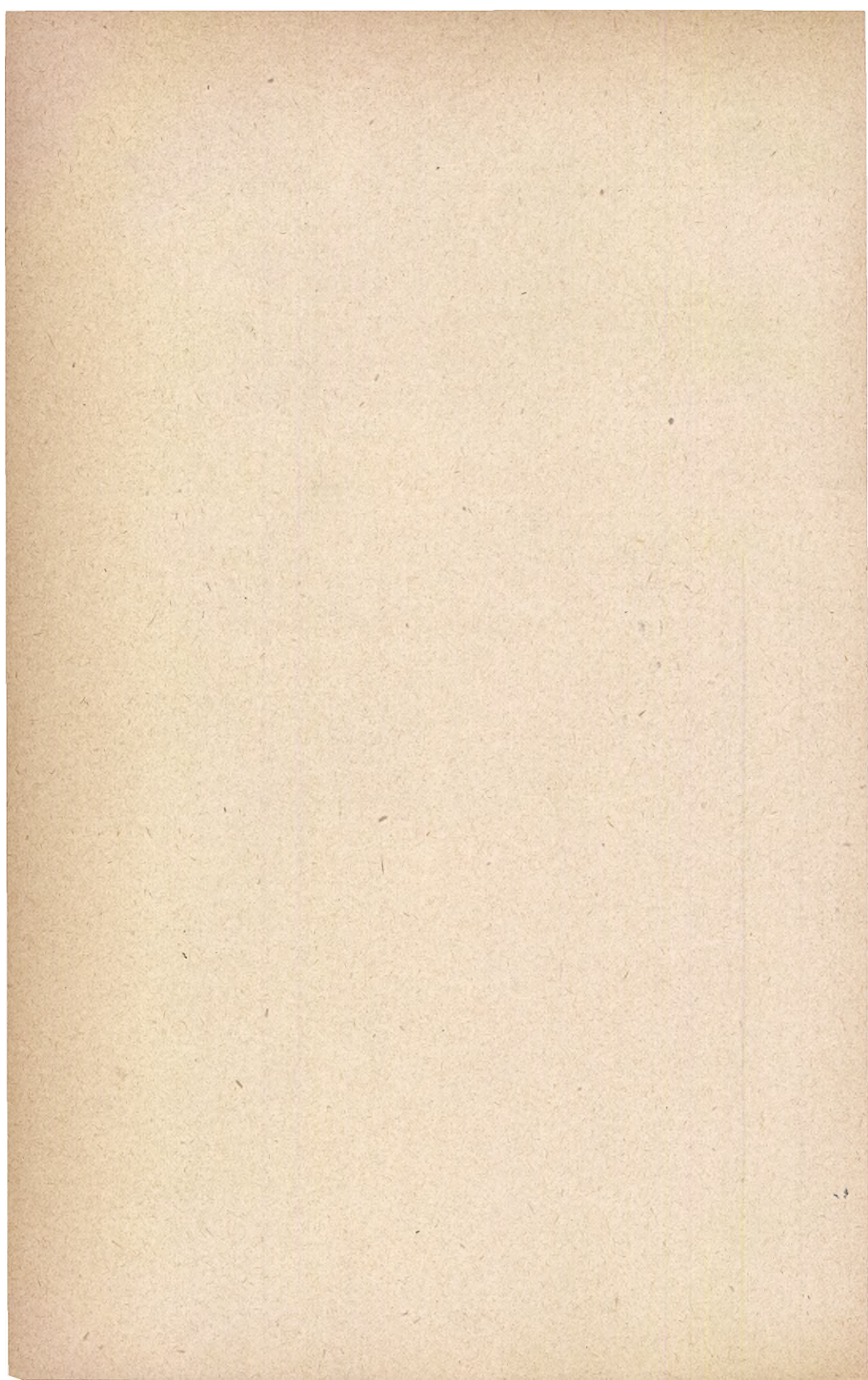
UR LIFVET.

Berättelser för hemmet och söndags-
skolan, samlade af *L. S.*
Tredje serien, innehållande 8 häf-
ten, N:ris 17—24, med utsökt fina färg-
trycksomslag. Hela serien 1 kr.

Väggspråk i silfvertryck

på illustrerad kartong i flera olika for-
mat och mönster från 10 öre till
1 kr. pr st.

Freja-Magasinet

C. E. LAGERSTRÖM

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Fotograf C. ROSÉN

Drottninggatan 10. — A. T. 58 16.

Specialitet: **Damporätter.**

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

Biscuits och **Cakes**

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER *Stockholm*

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Wimans Torkapparat för tvätt i hemmen
samt
Fotogenkamin "Superba",

de nyttigaste och prydligaste saker man kan hafva i ett hem, säljas å

Ingenjör E. A. WIMANS Kontor och Specialverkstad

Rikstel. 11 12.

Lästmakaregatan 9, Stockholm.

Allm. tel. 73 56.

August Bergin & C:o

Magasin för Speglar & Tafvelramar

STOCKHOLM

22 Lilla Vattugatan 22

Allm. Telefon 51 79.

Sparsamma Fruar! Kläder behöfva ej söndersprättas, då de skola färgas eller tvättas.

Sommarmarkappor	färgas från kr. 1: 50 till 2: 50; tvättas från kr. 1: 50 » 3: 50;	till 2: 25
Regnkappror	» 2: 150 » 3: 4; » 3: 50;	» 3: 150
Kiäddning, hel	» 2: 1: 25 » 2: 50 » 3: 50;	» 3: 50
Lif	» 2: 1: 25 » 2: 50 » 3: 50;	» 3: 50
Sommarröfverrockar	» 2: 1: 25 » 2: 50 » 3: 50;	» 3: 50
Hel kostym	» 2: 1: 25 » 2: 50 » 3: 50;	» 3: 50

Som synes äro priserna de billigaste här på platsen, och för välgjörd arbete garanteras.
Guds afhämtas afgiftsfrött.

Hildur Anderssons Ullspinneri- o. Skrädderi-Aktiebolag
12 Hötorget 12. Rikstel. 163.
Allm. tel. 7655. Söderbor torde godhetsfullt beakta filialen Horusgatan 1. Allm. tel. 30435.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrant och af bästa materiel.
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.
P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

OBS!

Barnkläder.

Goda tyger! Nya, smakfulla modeller!
Billiga priser!

H. NYSTRÖM.

2 Stora Vattugatan 2.
10 Norrbro-Bazaren 10.

Lifförsäkrings

Aktie-Bolaget

L'URBAINÉ

i PARIS.

— Grundadt 1865. —

Erbjuder Lifräntor å fördelaktigaste vilkor och högre än andra bolag

Samma ränta för män som för kvinnor.

Prospekt och upplysningar lämnas beredvilligast af bolagets hufvudkontor för Sverige, Stockholm, 31 Birgerjarlsgatan.

Allm. telefon 113 01.

S. T. A. 33268

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31

Barnängens Patenterade Mjölktvål.

(Patent nr 2290.)

Redan i äldsta tider var mjölken uppskattad som ett framstående toalettmiddel till hudens förskönande, och nutida mejerskors fina hy och vackra händer utgöra talande bevis på medlets förträfflighet.

Barnängens Mjölktvål är efter en patenterad metod direkt framställd från naturlig mjölk, hvadan densamma ovilkorligen gör hyn och huden *vit, vacker och smidig*, hvarom en och hvar kan öfvertyga sig genom någon tids daglig användning.

Obs.

I följd af patentet kan ingen mer än vi framställa denna tvål.

Obs.

Etiketterna (med björnstämpeln och Barnängens namn) äro inregi-

strerade.

Barnängens Tekniska Fabrik, H. Maj:t Konungens Hofleverantör, Stockholm.